

2023

EDUSKUNTAVAALIT

4

VAALI- OHJEET

Ennakkoäänestys kotimaan
yleisessä ennakkoäänestys-
paikassa

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

VAALIT
VAL

VAALIOHJEET VUONNA 2023 TOIMITETTAVIA EDUSKUNTAVAALEJA VARTEN

Oikeusministeriö antaa vaalilain (714/1998) 10 §:n nojalla asianomaisille vaaliviranomaisille seuraavat vaaliohjeet 2.4.2023 toimitettavia eduskuntavaaleja varten. Vaaliohjeet ovat voimassa 1.1.– 30.4.2023.

Vaaliohjeet

- Nro 1: Kunnan keskusvaalilautakunnan tehtävät
- Nro 2: Vaalilautakunnan tehtävät
- Nro 3: Ennakkoäänestys laitoksessa
- Nro 4: Ennakkoäänestys kotimaan yleisessä ennakkoäänestyspaikassa
- Nro 5: Kotiäänestys
- Nro 6: Ennakkoäänestys ulkomailla
- Nro 7: Vaalipiirilautakunnan tehtävät

Helsingissä 21 päivänä joulukuuta 2022

Vaalijohtaja

Arto Jääskeläinen

Neuvotteleva virkamies

Heini Huotarinen

Julkaisija: OIKEUSMINISTERIÖ
Utgivare: JUSTITIEMINISTERIET

Teksti: Oikeusministeriö
Text: Justitieministeriet

Paino: PunaMusta Oy, Tampere, 2022
Tryckning: PunaMusta Oy, Tammerfors, 2022

Sisällys:

1.	YLEISTÄ VUODEN 2023 EDUSKUNTAVAALEISTA	5
2.	KUNNAN VAALIVIRANOMAISET	7
2.1	Yleistä	7
3.	ENNAKKOÄÄNESTYKSEN VAALITOIMITSIJAT	9
3.1	Vaalitoimitsijoiden määrääminen	9
3.2	Kuka voidaan määrätä vaalitoimitsijaksi?	9
3.3	Vaalitoimitsijoiden lukumäärä	9
3.4	Vaalitoimitsijan estetilanteet	10
3.5	Vaalitarkkailijoiden läsnäolo-oikeus	10
3.6	Vaalitoimitsijan tehtävät pääpiirteittäin	10
4.	ENNAKKOÄÄNESTYS	12
4.1	Ennakkoäänestyksen aika	12
4.2	Ennakkoäänestyksestä tiedottaminen	12
4.3	Järjestelyt ennakkoäänestyspaikassa	13
4.4	Ennakkoäänestyksen toimittaminen	22
4.5	Äänestäjän avustaminen	42
4.6	Järjestyksen ylläpito	43
4.7	Lähetekuorten toimittaminen kunnan keskusvaalilautakunnalle	45
4.8	Vaalimateriaalin säilyttäminen ja palauttaminen	48
5.	MUITA OHJEITA	49
5.1	Oikeusministeriön vaalisivut	49
5.2	Digi- ja väestötietoviraston äänioikeusrekisteriä koskeva päivystys	49
5.3	Oikeusministeriön palvelunumero äänestäjille	49
5.4	Yhteystietoja	50

Liitteet:

LIITE 1	Eräitä määräaikoja vuoden 2023 eduskuntavaaleissa	51
LIITE 2a	Lähetekirjelomake (kuittausmerkintä)	58
LIITE 2b	Lähetekirjelomake (ilman kuittausmerkintää)	59
LIITE 3	Ilmoituskortti 3s	60
LIITE 4	Vaalikuori	61
LIITE 5	Lähetekuori	62
LIITE 6	Äänestäjistä pidettävä luettelo	63
LIITE 7	Lähetekuorten kuittauslista -lomake	65
LIITE 8	Oikeusministeriön ohje äänestäjälle äänestysmerkinnän tekemisestä	66
LIITE 9	Äänestyspaikkojen esteettömyyden tarkistuslista	67

Tervetuloa tärkeään tehtävääsi eduskuntavaaleissa! Tehtäväsi on vastuullinen, joten perehdy siihen huolellisesti. Vaalilaista, tästä ohjeesta sekä koulutuksesta saat kaiken tarvitsemasi tiedon.

Aloita tulostamalla itsellesi ajantasainen vaalilaki osoitteesta <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980714>. Tutustu siihen huolellisesti ja pidä se saatavilla, kun hoidat tehtäviäsi.

Ennakkoäänestyksen kulku kuvataan yksityiskohtaisesti vaalilain luvussa 5 (46-66 §:t) ja vaalipäivän äänestyksen kulku luvussa 6 (67-83 §:t). Jos työskentelet ennakkoäänestysasiakirjojen tai kirjeäänestysasiakirjojen tarkastamisen parissa, vaalilain 63 ja 66 g § tulevat sovellettaviksi. Luvussa 9 on vaalikohtaista eduskuntavaaleja koskevaa sääntelyä, joka ei koske suoraan kunnan vaaliviranomaisen tehtäviä. Kiinnitä kuitenkin huomiota vaalilain 184-186 §:iin, koska nämä säännökset koskevat velvollisuuksiasi vaalitehtävissä.

Kun olet opiskellut vaalilaista tehtävääsi koskevat säännökset, lue tämä ohje, joka perehdyttää sinut tarkemmin tehtäviisi.

Vaaliviranomaisten toimintaan sovelletaan vaalilain lisäksi kuntalakia ja hallintolakia. Hyvän hallinnon periaatteet koskevat myös vaaliviranomaisia. Se tarkoittaa esimerkiksi, että sinun on vaaliviranomaistehtävissä toimittava yhdenvertaisesti sekä palveltava äänestäjiä asianmukaisesti ja ystävällisesti. Kuntalain tulkinnasta saa parhaiten neuvoja Suomen Kuntaliiton lakiasianneuvonnasta (hallintolakimiehet@kuntaliitto.fi).

Oikeusministeriö on julkaissut vaaliviranomaisten tietopankin Vaalipoolin, joka löytyy osoitteesta www.vaalit.fi/vaalipooli. Vaalipooli toimii materiaalipankkina, josta vaaliviranomaiset löytävät tietoa vaalien järjestämisen eri osa-alueista vastaavista viranomaisista, vaaleihin liittyvää ohjeistusta koottuna sekä toimintamalliehdotuksia erilaisiin vaalivarautumisen tilanteisiin.

Ennen tämän ohjeen julkaisua oikeusministeriö on lähettänyt kunnille kuntakirjeen (14.9.2022). Se löytyy myös vaalit.fi-sivustolta. Kirjeessä on ohjeistusta äänestyspaikkojen valinnasta ja varustamisesta sekä vaaliviranomaisten esteellisyydestä ja kelpoisuudesta.

Pidä vaalilaki ja tämä ohjekirja aina mukanas, kun hoidat tehtäviäsi, niin sinulla on useimpiin kysymyksiin vastaus valmiina käden ulottuvilla.

Koronavirus- tai muu epidemiatilanne voi olla vielä ajankohtainen vaalien aikaan. Tässä painetussa ohjeessa ei voida ottaa huomioon viimeisintä tautitilannetta, minkä vuoksi mahdollisista koronavirustilanteen vaativista erityistoimenpiteistä annetaan erillistä ohjeistusta. Oli epidemiatilanne mikä hyvänsä, on tarpeen ottaa käyttöön mahdollisimman väliä tiloja, huolehtia käsihygieniasta ja jäädä tarvittaessa kotiin sairastamaan.

1. YLEISTÄ VUODEN 2023 EDUSKUNTAVAALEISTA

Eduskuntavaalit toimitetaan sunnuntaina 2 päivänä huhtikuuta 2023. Ennakkoäänestyksen ajanjakso on kotimaassa 22.–28.3.2023 ja ulkomailla 22.–25.3.2023. Ulkomailla olevassa suomalaisessa laivassa ennakkoäänestys voidaan kuitenkin aloittaa jo 15.3.2023.

Eduskuntavaalien toimittamisesta säädetään vaalilaissa (714/1998). Vaaliviranomaisten tulee tämän ohjeen lisäksi huolellisesti tutustua eduskuntavaaleja koskevaan lainsäädäntöön. Vaaliohjeet täsmentävät laissa määrättyjä menettelytapoja.

Äänioikeudesta eduskuntavaaleissa säädetään perustuslain 14 §:ssä ja vaalikel-
poisuudesta perustuslain 27 §:ssä.

Digi- ja väestötietovirasto perustaa äänioikeusrekisterin, johon otetaan ne henkilöt, jotka ovat väestötietojärjestelmän tietojen mukaan äänioikeutettuja eduskuntavaaleissa. Jokaisesta äänioikeutetusta otetaan äänioikeusrekisteriin vaalilain 18 §:ssä luetellut tiedot, sellaisina kuin ne ovat väestötietojärjestelmässä perjantaina 10.2.2023 kello 24. Digi- ja väestötietovirasto laatii jokaiselle äänioikeusrekisteriin otetulle henkilölle äänioikeusilmoituksen (ilmoituskortin) ja lähettää sen viimeistään torstaina 9.3.2023 niille äänioikeutetuille, joiden osoite on tiedossa. Jos äänioikeutettu on ottanut käyttöön Suomi.fi Viestit-palvelun, äänioikeusilmoitus lähetetään sähköisesti.

Ilmoituskorttiin liitetään luettelo äänestäjän oman vaalipiirin alueella olevista yleisistä ennakkoäänestyspaikoista sekä niiden osoitteista ja aukioloajoista.

Äänioikeutettu voi äänestää valintansa mukaan joko ennakoon tai vaalipäivänä. Äänioikeutta ei saa käyttää asiamiehen välityksellä.

Ennakkoon äänioikeutettu voi äänestää

- 1) missä tahansa vaalilain 9 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetussa yleisessä ennakköäänestyspaikassa kotimaassa tai ulkomailla. Nämä paikat julkaistaan osoitteessa www.vaalit.fi; tai
- 2) vaalilain 9 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetussa laitoksessa, jos hän on siellä hoidettavana tai sinne otettuna tai suorittamassa asepalvelusta; tai
- 3) vaalilain 9 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetussa ulkomailla olevassa suomalaisessa laivassa, jos hän kuuluu laivan henkilökuntaan; tai
- 4) eräin edellytyksin kotonaan vaalilain 9 §:n 2 momentissa tarkoitetussa kotiaäänestyksessä tai
- 5) kirjeitse, mikäli hän asuu tai oleskelee ulkomailla koko ennakköäänestysajanjakson ja vaalipäivän.

Vaalipäivänä äänestys toimitetaan kello 9–20 jokaisessa kunnassa äänestysalueittain. Äänioikeutettu saa äänestää vain siinä äänestysalueessa (äänestyspaikassa), joka on merkitty äänioikeusrekisteriin hänen kohdalleen ja joka mainitaan äänestäjälle lähetetyssä äänioikeusilmoituksessa.

2. KUNNAN VAALIVIRANOMAISET

2.1 Yleistä

Vuoden 2023 eduskuntavaalien toimittamisesta kunnassa huolehtivat seuraavat vaaliviranomaiset:

- kunnan keskusvaalilautakunta,
- vaalilautakunta,
- vaalitoimikunta,
- yleisen ennakkoäänestyspaikan vaalitoimitsija,
- kotiaänestyksen vaalitoimitsija ja
- vaaliavustaja vaalipäivän äänestyspaikalla.

2.1.1 Kelpoisuusrajoitukset eduskuntavaaleissa

Vaalilain 9 a §:n mukaan vaaliviranomaisen on toimittava tehtävässään puolueettomasti. Tätä yleissäännöstä vahventamaan on vaalilaissa säädetty eräitä rajoituksia siihen, kuka on kelpoinen olemaan vaaliviranomaisena ja mainittu nimenomaisesti, sovelletaanko vaaliviranomaisen toimintaan hallintolain (365/2003) 27–30 §:n esteellisyysääntelyä.

Keskusvaalilautakunnan jäsenenä tai varajäsenenä ei saa olla puolueen tai valitsijayhdistyksen vaaliasiamies.

Vaalilautakunnan jäsenenä tai varajäsenenä ei saa olla ehdokas.¹

Vaalitoimitsijana yleisessä ennakkoäänestyspaikassa ei saa olla

- ehdokas eikä
- ehdokkaan puoliso², lapsi, sisarus eikä vanhempi.

Vaalitoimitsijana kotiaänestyksessä ei saa olla

- ehdokas
- eikä ehdokkaan puoliso, lapsi, sisarus eikä vanhempi.

Vaalitoimikunnan jäsenenä tai varajäsenenä ei saa olla

- ehdokas eikä
- ehdokkaan puoliso, lapsi, sisarus eikä vanhempi.

1 Sama rajoitus koskee myös vaalilain 16 §:n 2 momentissa tarkoitettuja vaalilautakunnan mahdollisia avustajia.

2 Puolisolla tarkoitetaan aviopuolisoita sekä avioliitonomaisissa olosuhteissa ja rekisteröidyissä parisuhteissa eläviä henkilöitä.

Vaaliavustajana vaalipäivän äänestyspaikalla ei saa olla

- ehdokas eikä
- ehdokkaan puoliso, lapsi, sisarus eikä vanhempi.

Yleisenä kelpoisuusrajoituksena on lisäksi, että vaaliviranomaisena ei saa olla vajaavaltainen henkilö (alle 18-vuotias tai vajaavaltaiseksi julistettu).

2.1.2 Esteellisyysääntelyn soveltaminen kunnan vaaliviranomaisiin

Esteellisyys tarkoittaa tilannetta, jossa käsittelyn puolueettomuus saattaa vaarantua asiaa viranomaisessa käsittelevän henkilön ja käsiteltävän asian tai sen asianosaisen välisen suhteen vuoksi.

Esteelliset henkilöt luetaan hallintolain 28 §:ssä. Esteellinen henkilö ei saa osallistua asian käsittelyyn eikä olla läsnä asiaa käsiteltäessä. Esteellisen henkilön on itse ilmoitettava esteellisyydestään. Monijäsenisen toimielimen jäsenen esteellisyydestä päättää asianomainen toimielin. Esteellisen tilalle on viipymättä määrättävä esteetön henkilö.

Vaalilain mukaan hallintolain esteellisyysääntelyä sovelletaan:

- keskusvaalilautakunnan jäseniin ja varajäseniin.

Hallintolain esteellisyysääntelyä ei sovelleta:

- vaalilautakunnan jäseniin eikä varajäseniin³,
- vaalitoimikunnan jäseniin eikä varajäseniin,
- yleisen ennakkoäänestyspaikan vaalitoimitsijaan,
- kotiaänestyksen vaalitoimitsijaan, eikä myöskään
- vaalipäivän äänestyksen vaaliavustajaan.

2.1.3 Vaaliviranomaisen vastuusta

Vaalilain 185 §:n mukaan jos kunnan keskusvaalilautakunnan, vaalilautakunnan tai vaalitoimikunnan jäsen tai vaalitoimitsija taikka muu henkilö tässä laissa tarkoitettuna vaaliviranomaisena toimiessaan laiminlyö velvollisuutensa, häntä rangaistaan niin kuin virkamiestä virkarikoksesta.

³ Eikä vaalilain 16 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin mahdollisiin avustajiin (ks. myös alaviite 2).

3. ENNAKKOÄÄNESTYKSEN VAALITOIMITSIJAT

3.1 Vaalitoimitsijoiden määrääminen

Äänestyksen toimittamisesta kotimaan yleisessä ennakkoäänestyspaikassa huolehtivat vaalitoimitsijat.

Keskusvaalilautakunta määrää kirjallisesti vaalitoimitsijat yleisiin ennakkoäänestyspaikkoihin.

3.2 Kuka voidaan määrätä vaalitoimitsijaksi?

Vaalitoimitsijalle ei ole vaalilaissa säädetty erityisiä kelpoisuusvaatimuksia. Vaalitoimitsijaksi voidaan siten määrätä tehtävään kykenevä 18 vuotta täyttänyt henkilö. Vaaleissa ehdokkaana oleva henkilö ei kuitenkaan saa olla vaalitoimitsijana eikä myöskään ehdokkaan puoliso, lapsi, sisarus eikä vanhempi.

Vaalitoimitsijoilla tulee olla riittävä kielitaito sen mukaisesti kuin kielilaissa (423/2003) ja saamelaiden kotiseutualueella myös Saamen kielilaissa (1086/2003) on kielellisistä oikeuksista säädetty.

Kaksikielisen kunnan ennakkoäänestyspaikassa jokaisella on oikeus käyttää suomea tai ruotsia. Tällaisessa kunnassa keskusvaalilautakunnan on huolehdittava, että ennakkoäänestyspaikassa on aina paikalla vähintään yksi suomea ja yksi ruotsia puhuva vaalitoimitsija ja että muut ennakkoäänestyspaikan vaalitoimitsijat heidät tietävät. Mikäli ennakkoäänestyspaikan kaikki vaalitoimitsijat eivät osaa ruotsia tai suomea, on hyvä laatia äänestäjien opastamiseksi kyltti tai vastaava opaste (esimerkiksi "Jag talar också svenska" tai "Minä puhun myös suomea") niin, että äänioikeutettu voi tarvittaessa valita tällä perusteella vaalitoimitsijan, jonka kanssa asioi.

Enontekiön, Inarin, Sodankylän ja Utsjoen kuntien keskusvaalilautakuntien on vastaavasti huolehdittava, että yleisessä ennakkoäänestyspaikassa asioiva voi käyttää valintansa mukaan joko suomen tai saamen kieltä.

3.3 Vaalitoimitsijoiden lukumäärä

Jokaisessa yleisessä ennakkoäänestyspaikassa tulee vähintään kahden vaalitoimitsijan olla samanaikaisesti paikalla koko se aika, jolloin ennakkoäänestyspaikka

on äänestystä varten avoinna. Vaalitoimitsijalle kuuluvien tehtävien suorittamista ei saa uskoa muulle henkilölle. Samaan ennakköäänestyspaikkaan on mahdollista ja jopa suositeltavaa määrätä useampiakin kuin kaksi vaalitoimitsijaa. Vaalitoimitsijoita tulee määrätä riittävästi myös sairaustapauksia ja vastavia silmällä pitäen. Ennakkoäänestyspaikkaan voidaan esimerkiksi nimetä kahdeksan vaalitoimitsijaa, joista neljä määrätään varsinaisiksi vaalitoimitsijoiksi ja loput neljä varalle.

3.4 Vaalitoimitsijan estetilanteet

Mikäli vaalitoimitsija on estynyt toimittamasta tehtäviään, esimerkiksi sairauden takia, hänen on välittömästi ilmoitettava siitä ennakköäänestyspaikan toiselle vaalitoimitsijalle ja keskusvaalilautakunnan sihteerille. Keskusvaalilautakunnan sihteeri määrää viivytyksettä ennakköäänestyspaikkaan jonkun varalla olevan vaalitoimitsijan.

3.5 Vaalitarkkailijoiden läsnäolo-oikeus

Vaalilain 184 §:n 2 momentissa säädetään valtuutuksen saaneen vaalitarkkailijan oikeudesta olla läsnä silloin kun vaaliviranomainen suorittaa tehtäviään. Läsnäolo-oikeus koskee siten paitsi kokouksia myös vaaliviranomaisen kaikkea muutakin toimintaa.

Oikeusministeriön tiedossa ei toistaiseksi ole vaalitarkkailumission kohdistumista Suomeen vuoden 2023 eduskuntavaaleissa.

3.6 Vaalitoimitsijan tehtävät pääpiirteittäin

Vaalitoimitsija huolehtii ennakköäänestyspaikassa seuraavista tehtävistä:

- 1) järjestee ennakköäänestyspaikan äänestystä varten,
- 2) huolehtii siitä, että ennakköäänestyspaikassa on riittävästi ennakköäänestysasiakirjoja ja -tarvikkeita sekä äänestyskoppeja ja vaaliurnia (jos niitä käytetään) ja että asiakirjoja ja tarvikkeita säilytetään huolellisesti koko ennakköäänestyksen ajan,
- 3) huolehtii siitä, että ennakköäänestyspaikassa on riittävästi kuulutuksia ja tiedotteita, joista äänestäjät voivat saada tietoa äänestyksen tarkemmista järjestelyistä,

- 4) huolehtii ennakkoäänestyksen kulusta,
- 5) valvoo järjestystä ennakkoäänestyspaikalla,
- 6) toimii pyydettyä vaaliavustajana,
- 7) huolehtii kunkin ennakkoäänestyspäivän jälkeen siitä, että lähetekuoret viipymättä toimitetaan asianomaiselle keskusvaalilautakunnalle sekä
- 8) huolehtii siitä, että ennakkoäänestyksen jälkeen käyttämättömät vaaliasiakirjat, äänestäjistä mahdollisesti pidettävät luettelot, vaalileimasimet sekä äänestyskopit ja mahdolliset vaaliurnat palautetaan keskusvaalilautakunnalle.

4. ENNAKKOÄÄNESTYS

4.1 Ennakkoäänestyksen aika

4.1.1 Ennakkoäänestyksen päivittäiset ajat

Kotimaan yleinen ennakkoäänestyspaikka on avoinna äänestämistä varten niinä ennakkoäänestysajanjaksoon kuuluvina päivinä, jotka kunnanhallitus on määrännyt.

Kotimaan yleinen ennakkoäänestyspaikka voidaan avata äänestystä varten aikaisintaan arkipäivinä kello 8 sekä lauantaina ja sunnuntaina kello 9. Vastaavasti ennakkoäänestyspaikka täytyy sulkea arkisin viimeistään kello 20 sekä lauantaina ja sunnuntaina kello 18. Kunnanhallitus on määrännyt kullekin kotimaan yleiselle ennakkoäänestyspaikalle päivittäisen aukioloajan sanottuja rajoja noudattaen.

4.1.2 Päivittäisen ennakkoäänestystoimituksen lopettaminen

Äänestäjällä, joka ennakkoäänestykselle määrättynä aikana on saapunut ennakkoäänestyspaikkaan, mutta ei ole ehtinyt äänestää tuona aikana, on oikeus äänestää sanotun ajan päätyttyäkin. Toimitusta ei siis saa keskeyttää tai lopettaa ennen kuin jokainen, joka äänestämistä varten on saapunut ennakkoäänestyspaikkaan ennen sen sulkemista, on saanut tilaisuuden käyttää äänioikeuttaan. Jos ennakkoäänestyspaikkaan on jonoa paikan sulkemisaikaan, vaalitoimitsijoiden tulisi mahdollisuuksien mukaan pyrkiä ohjaamaan jono paikan sisälle ja sen jälkeen sulkea sisäänkäynti.

4.2 Ennakkoäänestyksestä tiedottaminen

4.2.1 Oikeusministeriö tiedottaa

Yleisistä ennakkoäänestyspaikoista tiedotetaan äänioikeutetuille lähetettävän äänioikeusilmoituksen (ilmoituskortin) liitteessä. Lisäksi oikeusministeriö julkaisee kaikkien yleisten ennakkoäänestyspaikkojen osoitteet ja äänestysajat niissä vaalisivuillaan www.vaalit.fi.

4.2.2 Kunnan keskusvaalilautakunta tiedottaa

Kunnan keskusvaalilautakunnan on saatettava tiedoksi kunnan alueella olevat yleiset ennakkoäänestyspaikat sekä äänestysajat niissä sillä tavalla kuin kunnan ilmoitukset saatetaan tiedoksi.

Virallisten kuulutusten lisäksi ennakkoäänestyspaikoista osoitteineen ja aukioloaikoineen tulisi tiedottaa myös muilla tarkoituksenmukaisilla tavoilla.

4.2.3 Vaalitoimitsija tiedottaa

Vaalitoimitsijan asiana on huolehtia siitä, että ennakkoäänestysajoista ja ennakkoäänestyksen tarkemmasta järjestelystä tiedotetaan äänestäjille ennakkoäänestyspaikassa näkyvälle paikalle asetettavilla julisteilla, kuulutuksilla tai tiedotteilla ja tarvittaessa muullakin sopivalla tavalla. Tiedottamisessa voi käyttää oikeusministeriön tähän tarkoitukseen teettämiä A3-kokoisia ennakkoäänestyksen tiedotejulisteita.

Ennakkoäänestyspaikan ulko-oveen tai muuhun sopivaan paikkaan kiinnitetään tiedote viimeistään seitsemän päivää ennen ennakkoäänestyksen alkamista. Tiedote pidetään esillä koko ennakkoäänestyksen ajan. Tiedotteet voidaan myös kiinnittää ennakkoäänestyspaikan seinälle tai siellä mahdollisesti olevalle ilmoitustaululle taikka sijoittaa ennakkoäänestyspaikan ulkopuolelle. Silloin, kun ennakkoäänestyspaikka on keskellä jotain muuta toimintaa (esimerkiksi kauppakeskuksessa), vaalitoimitsijan on erityisesti huolehdittava siitä, että tiedotteita ennakkoäänestyspaikan sijainnista sijoitetaan mahdollisimman moniin sisääntulopaikkoihin ja infopisteisiin.

Opastus ennakkoäänestyspaikkaan tulee järjestää selkeästi esimerkiksi kadunvarsitauluin ja viitoituksin. Myös sisälle ennakkoäänestyspaikkaan on järjestettävä tarpeellinen opastus. Kaksikielisessä kunnassa kilpien ja muiden yleisölle suunnattujen opasteiden on oltava suomen- ja ruotsinkielisiä. Enontekiön, Inarin, Sodankylän ja Utsjoen kunnissa ilmoitukset, kuulutukset julkipanot sekä muut yleisölle annettavat tiedotteet sekä opasteet on laadittava myös saamen kielellä.

4.3 Järjestelyt ennakkoäänestyspaikassa

4.3.1 Vaalimateriaali ja kalusteet

Vaalimateriaalin ja tarvittavien kalusteiden toimittamisesta ennakkoäänestyspaikkaan huolehtii keskusvaalilautakunta.

Vaalitoimitsijoiden on hyvissä ajoin ennen ennakkoäänestyksen alkua tarkistettava, että ennakkoäänestyspaikalla on seuraava vaalimateriaali ja kalusteet. Mikäli jotain puuttuu, heidän on viipymättä otettava yhteys keskusvaalilautakuntaan.

4.3.2 Mitä ennakkoäänestyspaikalla tarvitaan?

Vaaliasiakirjat:

- 1) eduskuntavaalien äänestyslippuja (pakattuna 100 kappaleen nippuihin);
- 2) lähetekirjelomakkeita (vaalilomake nro 5; **liite 2**). Lähetekirjeenä voidaan käyttää myös äänestäjällä olevaa ilmoituskorttia silloin jos äänestyksestä ei tehdä merkintää vaalitietojärjestelmään (vaalilomake nro 3; **liite 3**);
- 3) vaalikuoria (vaalilomake nro 4; **liite 4**), joiden alaosassa on pieni ikkuna;
- 4) lähetekuoria (vaalilomake nro 6; **liite 5**), jotka ovat etupuolen väriltään pääosin keltaisia ja joiden etu- ja takapuolelle on painettu punainen Pikakirje Exprès -merkki (vaalilomake nro 6, Ahvenanmaan maakunnassa vaalilomake nro 6a);
- 5) äänestäjistä pidettävät luettelot (luettelo ennakolta äänestäneistä; vaalilomake nro 7; **liite 6**);
- 6) kaikkien vaalipiirien (13) ehdokaslistojen yhdistelmiä;
- 7) oikeusministeriön ohje äänestäjälle äänestysmerkinnän tekemisestä (**liite 8**),
- 8) lähetekuorten kuittauslista -lomakkeita (**liite 7**);
- 9) Niissä ennakkoäänestyspaikoissa, joissa ei käytetä äänioikeustietojärjestelmää: osoitteesta <https://www.vaalit.fi/kuntien-keskusvaalilautakunnat> tulos-tettu luettelo kaikkien keskusvaalilautakuntien postiosoitteista;
- 10) luettelo postien viimeisistä pikakirjeiden jättöajoista;
- 11) kuulutukset ja vastaavia tiedotteita sekä opasteita äänestysajoista ja ennakkoäänestyksen tarkemmasta järjestelystä tiedottamista varten. Näitä ovat esimerkiksi:
 - oikeusministeriön laatimat ennakkoäänestyksen tiedotejulisteet (koko A3), joihin vaalitoimitsija merkitsee paikan nimen ja aukioloajat,
 - vaalitoimitsijan itsensä laatimat opasteet ja ilmoitukset,

- Allergia-, iho- ja astmaliiton jakama juliste äänestyspaikan eläimettömyydestä.

Tarvikkeet:

- 12) Vaalileimasimia, joilla äänestysliput leimataan. Vaalileimasimia on hyvä olla myös varalla. Vaalileima on väriltään sinipunainen ja seuraavanlainen:

- 13) Tunnisteet vaalitoimitsijoille. Kotimaan yleisen ennakkoäänestyspaikan vaalitoimitsijoilla tulee olla rinnassaan laatat tai vastaavat, joissa on merkintä VAALITOIMITSIJA tai VAALITOIMITSIJA – VALFÖRRÄTTARE. Tunnisteessa voi olla myös henkilön nimi. Ennakkoäänestyspaikassa tulee olla myös vaalitoimitsijoiden paikkaa osoittavia kilpiä tai vastaavia ilmoituksia sekä opasteita.
- 14) Kyniä, joilla äänestäjä tekee äänestysmerkinnän äänestyslippuun. Kynät voivat periaatteessa olla minkälaisia tahansa, esimerkiksi kuivamustekyniä tai lyijykyniä. Joidenkin viimeisimpien vaalien aikana julkisuudessa on joskus esitetty, että jotkut äänioikeutetut epäilevät lyijykynällä tehdyn äänestysmerkinnän helposti mahdollistavan vaalivilpin. Vaikka epäily on aiheeton, vaalien yleisen luotettavuuden turvaamiseksi äänestäjille on suositeltavampaa varata kuivamustekynä tai vastaava kynä äänestysmerkinnän tekemistä varten. Joka tapauksessa on varmistauduttava, että käytetään sellaisia kyniä, että äänestysmerkintä ei suttaa tai näy äänestyslipun läpi. Esimerkiksi tussikynät tai teräväkärkiset kuulakärkikynät eivät ole suositeltavia äänestysmerkinnän tekemiseen. Kyniä on hankittava riittävästi varalle ottaen huomioon, että eräiden kokemusten mukaan kuivamustekynät lakkaavat toimimasta jopa lyijykyniä helpommin.
- 15) Kyniä vaalitoimitsijoiden omaan käyttöön sekä toimistotarvikkeita (muistiinpanopaperia, liimapuikkoja, kostutussieni, suurennuslasi jne.);

Kalusteet:

- 16) Äänestyskopit. Vaalisalaisuuden turvaamiseksi äänestäjän on voitava täyttää äänestyslippunsa rauhassa ja muiden katseilta suojassa. Tässä tarkoituksessa ennakkoäänestyspaikassa on oltava yksi tai useampi äänestyskoppi. Äänestyskopit on sijoitettava niin, että turvataan äänestäjien vaalisalaisuuden säilyminen. Äänestyskopissa on oltava hyvä valaistus. Äänestyskopit on asetettava niin etäälle toisistaan, että kulku kuhunkin koppiin voi tapahtua vaalisalaisuus säilyttäen ja häiritsemättä muissa kopeissa olevia äänestäjiä. Äänestyskoppeja ei pidä sijoitella siten, että niihin joudutaan kulkemaan muiden koppien takaa. Vaalitoimitsijan on varmistauduttava, että mahdolliset valvontakamerat eivät ole suunnattuna äänestyskoppeihin;
- 17) Pyörätuolia käyttäviä varten äänestyskoppi, johon pyörätuoli mahtuu tai irrallinen pöydälle asetettava kirjoitusalue, joka on varustettu sellaisin suojuksin, että äänestäjä voi tehdä äänestysmerkinnän vaalisalaisuuden säilyttäen;
- 18) Kannellinen suljettava laatikko tai vaaliurna, johon valmiit lähetekuoret laitetaan. Vaaliurnan käyttö myös yleisessä ennakkoäänestyspaikassa on suositeltavaa⁴. Urna luonnollisesti avataan viimeistään silloin kun kuoria aletaan toimittaa ennakkoäänestyspaikasta keskusvaalilautakunnille. Urnan käyttäminen saattaa kuitenkin lisätä äänestäjien luottamusta ennakkoäänestystä kohtaan, vaikkakin äänestäjille on syytä painottaa, että ennakkoäänestyksessä suljettu vaalikuori toimii vaaliurnana. Lähetekuoren voi pudottaa urnaan joko vaalitoimitsija tai äänestäjä. Siitä, käytetäänkö vaaliurnaa ennakkoäänestyspaikassa, sopivat keskusvaalilautakunta ja vaalitoimitsijat yhdessä. Jos urnaa ei käytetä, tulisi valmiit lähetekuoret laittaa muuhun vastaavaan, päältä suljettavaan laatikkoon;
- 19) Pöydät, palvelutiski tai vastaava ja tuolit;

Vaaliohjeet:

- 20) Oikeusministeriön vaaliohje nro 4 (Ennakkoäänestys kotimaan yleisessä ennakkoäänestyspaikassa; tämä ohje) ja
- 21) VAT-ohje nro 4c, jos ennakkoäänestyspaikassa käytetään äänioikeustietojärjestelmää (äänioikeusrekisteriä).

Vaalitoimitsijoiden on tullut tutustua ohjeisiin jo ennen ennakkoäänestysajan jakson alkua, mutta ne on syytä pitää käsillä myös ennakkoäänestyspäivinä.

⁴ ETYJ/ODIHR suositteli Suomen vuoden 2011 eduskuntavaaleja koskevassa arviointiraportissaan (21.7.2011) muun ohella, että lähetekuorten käsittelyn turvallisuuteen tulisi kiinnittää huomiota erityisesti niin, että myös ennakkoäänestyspaikoilla käytettäisiin suljettuja vaaliurnia (sealed ballot boxes).

IT-laitteet ja -tarvikkeet:

Jos ennakkoäänestyspaikassa käytetään äänioikeustietojärjestelmää (äänioikeusrekisteriä), tarvitaan lisäksi ne laitteet ja tarvikkeet, jotka mainitaan VAT-ohjeessa nro 4c (Äänioikeustietojärjestelmän käyttöohjeet kotimaan yleisen ennakkoäänestyspaikan vaalitoimitsijalle).

4.3.3 Vaalimateriaalin säilyttäminen

Jakaessaan vaaliasiakirjoja ja vaalileimasimia vaalitoimitsijoille keskusvaalilautakunnan tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että jakelu tapahtuu luotettavalla tavalla ja että kenellekään ei synny mahdollisuutta väärinkäytöksiin.

Saatuana materiaalin vaalitoimitsijan on tarkistettava asiakirjojen lähetyslistasta tai vastaavasta, että lähetyksessä on listan mukainen määrä kaikkia asiakirjoja sekä pistokokein myös se, että asiakirjat, erityisesti äänestysliput, ovat painoasultaan virheettömiä. Vaalitoimitsijan on myös tarkistettava, että vaalileimasimet ovat oikeanlaisia ja toimintakuntoisia. Vaalitoimitsija itse vastaa viime kädessä siitä, että hänellä on käytössään tarvittava vaalimateriaali.

Vaalitoimitsijan on säilytettävä kaikkia hallussaan olevia vaaliasiakirjoja ja leimasimia erittäin huolellisesti. Ennakkoäänestyspaikan ollessa suljettuna, ennakkoäänestysasiakirjat ja vaalileimasimet säilytetään ennakkoäänestyspaikan kassaholvissa, kassakaapissa tai muussa lukitussa paikassa.

4.3.4 Voiko edellisten vaalien käyttämättömiä asiakirjoja käyttää?

Vuoden 2023 eduskuntavaaleissa saa lähtökohtaisesti käyttää ainoastaan näitä vaaleja varten lähetettyjä asiakirjoja. Niiden lisäksi voidaan kuitenkin käyttää

- 1) vuosien 1999–2022 vaaleja varten jaettuja
 - lähetekirjelomakkeita,
 - luettelo ennakolta äänestäneistä -lomakkeita ja
 - lähetekuorten kuittauslista -lomakkeita; ja
- 2) vuoden 2017–2022 vaaleja varten toimitettuja lähetekuoria, joihin on painettu Pikakirje Exprés-merkki.

Muita edellisten vaalien käyttämättömiä asiakirjoja ei saa käyttää, vaan ne on viipymättä hävitettävä. Esimerkiksi vuoden 2017 kuntavaaleja edeltävissä vaaleissa käytetyt lähetekuoret on hävitettävä, koska kuntavaaleista lukien kaikki ennakkoäänestyksessä syntyvät lähetekuoret ovat olleet pikakirjeitä ja uusiin lähetekuoriin on siksi painettu valmiiksi pikakirjemerkki.

4.3.5 Vaaliasiakirjojen lisätilaukset

Missään vaiheessa ennakkoäänestystä ei saa syntyä tilannetta, että vaaliasiakirjat loppuvat kesken. Vaalitoimitsijan tulee viipymättä ennen asiakirjojen loppumista ilmoittaa vaaliasiakirjojen lisätarpeesta keskusvaalilautakunnalle.

4.3.6 Vaaliasiakirjojen kopiointi

Seuraavia asiakirjoja ei välttämättä tarvitse tilata lisää, vaan niitä voidaan tarvittaessa myös kopioida:

- lähetekirjelomake,
- luettelo ennakolta äänestäneistä,
- lähetekuorten kuittauslista –lomake.

Kopioiden tulee kuitenkin olla hyvälaatuisia. **Muita vaaliasiakirjoja ei saa kopioida**, vaan niitä on hankittava lisää.

4.3.7 Äänestämislle varattava tila ja opasteet

Äänestys ennakkoäänestyspaikassa on järjestettävä siten, että vaalisalaisuus säilyy.

Ennakkoäänestystila saattaa olla sijoitettuna sellaiseen paikkaan, esimerkiksi kunnantalolle, kirjastoon tai liikekeskukseen, jossa on myös paikan varsinaista toimintaa. Ennakkoäänestystä tällaisessa tilassa järjestettäessä tulee ehdottomasti huolehtia siitä, että jos tätä varsinaista toimintaa harjoitetaan samassa tilassa samanaikaisesti äänestystoimituksen kanssa, se ei mitenkään saa häiritä äänestystä. Erityisesti vaalitoimitsijan on otettava huomioon, ettei vaalimateriaalia säilytetä huolimattomasti.

Äänestykselle varattu tila on sijoitettava joko paikan asiakastilaan tai sellaiseen tilaan, joka ei ole muussa käytössä äänestämisen aikana. Äänestäjän on hankaluuksitta päästävä tähän tilaan. Äänestyspaikalle on oltava opastus. Kaksikielisessä kunnassa kilpien ja muiden yleisölle suunnattujen opasteiden on oltava suomen- ja ruotsinkielisiä. Enontekiön, Inarin, Sodankylän ja Utsjoen kunnissa ilmoitukset, kuulutukset julkipanot sekä muut yleisölle annettavat tiedotteet sekä opasteet on laadittava myös saamen kielellä.

Opastus ennakkoäänestyspaikalle tulee järjestää selkeästi esimerkiksi kadunvarsitauluin ja viitoituksin. Itse ennakkoäänestyspaikkaan voidaan lisäksi sijoittaa opasteita äänestäjien kulun helpottamiseksi, esimerkiksi ”Henkilöllisyyden tarkastaminen”, ”Äänestyskopit”, ”Äänestyksen vastaanotto” ja niin edelleen.

Ennakkoäänestyspaikalla on oltava riittävän hyvä valaistus. Äänestyskoppi ja lähetekirjeen täyttämistä varten varattava paikka tulee sijoittaa vaalitoimitsijoiden työpisteen lähelle.

4.3.8 Äänestämistilan järjestys

Äänestämistilaan tulee sijoittaa tarpeellinen määrä äänestäjän henkilöllisyyden tarkastus- ja äänestyslipun antopisteitä, äänestyskoppeja sekä äänestyksen vastaanottopisteitä.

Tilan tulee olla siten mitoitettu ja järjestetty, että ruuhkaa ja jonoja syntyy mahdollisimman vähän. Mikäli jonoja kuitenkin syntyy, on tärkeää, että jonotus järjestetään turvallisesti riittävät etäisyydet säilyttäen ja siten, että se ei häiritse äänestystä eikä aiheuta äänestäjille kohtuutonta haittaa. Jonot voidaan ohjata myös ennakkoäänestyspaikan ulkopuolelle. Lisäksi ruuhkaisessa ennakkoäänestyspaikassa tulee olla vaalitoimitsijoita myös jonon hallintatehtävissä. Erityisesti jonottamisen asianmukainen järjestäminen on tärkeää siinä vaiheessa, kun äänestäjä on käynyt äänestyskopissa ja jonottaa vuoroaan äänestystä vastaanottavalle vaalitoimitsijalle. Vaalitoimitsijan on tällöin valvottava, että jonottavien vaalisalaisuus ja riittävä etäisyys säilyvät. Varmin keino ehkäistä jonojen ja ruuhkien muodostumista on se, että ennakkoäänestyspaikassa on riittävästi vaalitoimitsijoita, erityisesti äänestysten vastaanottotehtävissä.

Äänestyskoppiin on sijoitettava sen vaalipiirin ehdokaslistojen yhdistelmä, jonka alueella ennakkoäänestyspaikka sijaitsee, sekä kynä, oikeusministeriön ohje äänestysmerkinnän tekemisestä ja tarvittaessa esimerkiksi suurennuslasi.

Muiden vaalipiirien ehdokaslistojen yhdistelmät on sijoitettava äänestystilaan siten, että äänestäjät voivat niihin helposti tutustua.

Lähetekirjeen täyttäminen ei ole salaista. Äänestäjä ei saa täyttää lähetekirjettä äänestyskopissa, vaan paras menettely on, että lähetekirje täytetään asiakaspalvelupaikalla. Tarvittaessa lähetekirjeen täyttämiseen voidaan varata erillinen pöytä tai muu taso.

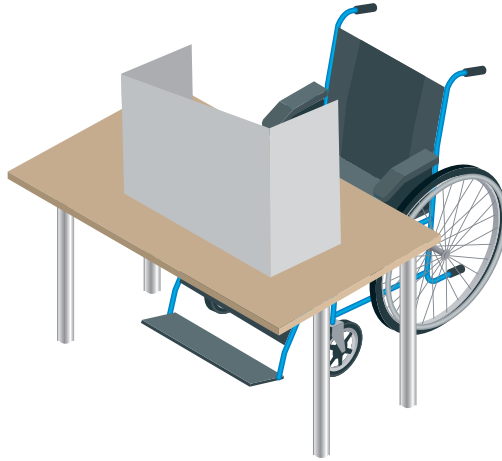
4.3.9 Esteettömyydestä huolehtiminen

Yleistä ennakkoäänestyspaikkaa valittaessa on kiinnitettävä huomiota liikuntaesteisten ja erilaisia teknisiä apuvälineitä käyttävien henkilöiden pääsyyn äänestyspaikalle. Äänestyspaikalla mahdollisesti olevat kynnykset ja portaat on esimerkiksi varustettava sellaisella luiskalla⁵, että rollaattoria tai esimerkiksi

⁵ Ks. tarkemmin ympäristöministeriön asetus esteettömyydestä rakennuksesta 241/2017 ja ympäristöministeriön ohje rakennuksen esteettömyydestä (26.3.2018)

sähkökäyttöistä pyörätuolia käyttävillä henkilöillä on esteetön pääsy äänestys-tilaan.

Pyörätuolia käyttäviä varten tulisi myös olla sellainen äänestyskoppi, johon pyörätuoli mahtuu, tai irrallinen pöydälle asetettava kirjoitusalue varustettuna suojuksella, jonka turvin äänestäjä voi muiden katseilta suojattuna täyttää äänestyslippunsa. Ennakkoäänestyspaikkaan voidaan myös järjestää pöytä, joka on varustettu sellaisin suojuksin, että äänestäjä voi tehdä äänestysmerkintänsä kenenkään toisen näkemättä. Kuvaesimerkki:

Mahdollisuuksien mukaan on varattava pysäköintitilaa vammaisten henkilöiden käyttämille kulkuvälineille ennakkoäänestyspaikan välittömässä läheisyydessä ja järjestettävä heidän avustamisensa äänestyspaikan ulko- ja sisäpuolella.

Invalidiliitto ry on laatinut äänestyspaikan esteettömyyden tarkistuslistan, jota vaalitoimitsijan tulee tarkoituksenmukaisella tavalla käyttää apuna äänestystilan järjestelyä harkittaessa (liite 9).

Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisuja esteettömyydestä

Äänestäjä ei ollut päässyt pyörätuolilla äänestyskoppiin ja oli joutunut merkitsemään ehdokkaan numeron äänestyslippuun äänestyskopin ulkopuolella. Eduskunnan oikeusasiamies totesi kanteluun antamassaan ratkaisussa (6.5.2004), että kaupungin keskusvaalilautakunnan olisi tullut huolehtia siitä, että ennakkoäänestyspaikka olisi ollut asianmukaisesti varusteltu pyörätuolia käyttävää henkilöä varten. Liikuntarajoitteisten vaalisalaisuuden varmistaminen (esimerkiksi soveltuvilla kirjoitusalueilla tai näkösuojilla) on perustuslain 6 §:ssä turvatun yhdenvertaisen kohtelun sekä perustuslain 14 §:ssä tarkoitetun osallistumisoikeuden aineellista turvaamista.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies totesi kanteluun antamassaan ratkaisussa (19.11.2013), että kaupungin keskusvaalilautakunta laiminlöi sille lain mukaan kuuluvan velvollisuuden huolehtia asianmukaisen esteettömän äänestystilan järjestämisestä ja vaalisalaisuuden säilymisestä ennakkoäänestyspaikalla ja antoi keskusvaalilautakunnalle huomautuksen vastaisen varalle. Vuoden 2012 kunnallisvaalien ennakkoäänestyspaikassa pyörätuolia käyttäneet äänestäjät joutuivat äänestämään siten, että heidän syliinsä asetettiin irrallinen kirjoitus-alusta, jota vaalivirkailija kannatteli. Keskusvaalilautakunta myönsi selvityksessään, ettei ennakkoäänestyspaikassa (marketin aulatila) ollut riittävästi väljyyttä asianmukaisen esteettömyyden toteuttamiseksi.

Eduskunnan oikeusasiamies totesi ratkaisussaan (11.12.2015) muun ohella, että

- a) jos ennakkoäänestyspaikka ei ole esteetön, siitä tiedottamiseen tulisi kiinnittää huomiota ja
- b) äänestäjän syliin asetettava irrallinen kirjoitus-alusta ei turvaa vaalisalaisuuden säilymistä. Se ei täytä vaalisalaisuuteen kuuluvaa keskeistä vaatimusta siitä, että äänestäjä voi muiden katseilta suojattuna täyttää äänestyslippunsa.

Eduskunnan oikeusasiamies on tehnyt viimeisimmissä vaaleissa yllätystarkastuksia äänestyspaikoille ja selvittänyt ennakkoäänestyspaikkojen esteettömyyttä ja saavutettavuutta sekä vaalisalaisuuden toteutumista. Tarkastuksissa on havaittu puutteita muun muassa vaalisalaisuuden turvaamisessa, opasteiden näkyvyydessä, esteettömyydessä sekä äänestystilojen koossa.⁶

4.3.10 Vaalitoimitsijoiden työnjako ja sijoittautuminen

Vähintään kahden vaalitoimitsijan tulee samanaikaisesti olla paikalla koko se aika, jolloin ennakkoäänestyspaikka on äänestystä varten avoinna. Toisen vaalitoimitsijan hetkellinen poissaolo ns. luonnollisista tai vastaavista syistä on kuitenkin luvallista.

Vaalitoimitsijoiden on keskenään sovittava siitä, mitä ennakkoäänestystehtäviä kukin hoitaa. Mahdollista on, että kaikki vaalitoimitsijat hoitavat kaikkia tehtäviä tai että kullakin on oma tehtävänsä. Asian voi järjestää esimerkiksi siten, että yksi vaalitoimitsija ottaa vastaan äänestäjät, tarkastaa heidän henkilöllisyytensä, ohjaa heidät äänestämään sekä huolehtii jononhallinnasta ja muut vaalitoimitsijat käyttävät äänioikeusrekisteriä.

Vähintään yhden vaalitoimitsijan tulee sijoittautua siten, että hän pystyy koko ajan seuraamaan äänestäjien liikkeitä ennakkoäänestyspaikassa ja siten, että hän voi tarvittaessa toimia myös vaaliavustajana.

⁶ Katso mm. tarkastuskertomukset EOAK 2164/2017, EOAK 166/2018 ja EOAK 2614/2019 (löytyvät vaalit.fi:stä)

4.3.11 Äänioikeusrekisterin käyttö

Äänioikeustietojärjestelmä (äänioikeusrekisteri) on osa oikeusministeriön vaalitietojärjestelmää (VAT).

Vaalitoimitsija tarkastaa järjestelmästä, että äänestäjä on äänioikeutettu ja tekee äänioikeuden käytön merkinnän, josta käy ilmi, milloin ja missä ennakkoäänestyspaikassa äänestäjä on äänestänyt. Äänioikeusrekisterin käyttöä selostetaan tarkemmin VAT-ohjeessa nro 4c (Äänioikeusrekisterin käyttöohjeet kotimaan yleisen ennakkoäänestyspaikan vaalitoimitsijalle).

4.3.12 Vaalitoimitsijan tarkistustoimenpiteet

Vaalitoimitsijan on tarkistettava jokaisena ennakkoäänestyspäivänä ennen äänestyksen alkua, että

- 1) äänestystila on järjestyksessä: opasteet ja äänestyskopit ovat paikoillaan, kopeissa kynät ja ehdokaslistojen yhdistelmä jne.
- 2) vaaliasiakirjoja on riittävästi ja oikeilla paikoillaan;
- 3) äänestyspaikalla ei ole sellaisia lähetyksiä, mainoksia tai muuta sellaista materiaalia, jota ei saa ennakkoäänestyspaikalla jakaa ja jota ei saa olla esillä; sekä
- 4) tietoliikenneyhteydet äänioikeusrekisteriin toimivat. Jos yhteydet eivät toimi, vaalitoimitsijan on otettava välittömästi yhteyttä kunnan it-tukeen tai VAT-ohjeen nro 4c lopussa mainittuihin puhelinnumeroihin.

4.4 Ennakkoäänestyksen toimittaminen

4.4.1 Ennakkoäänestyksen vaiheet

Ennakkoäänestyksessä on seuraavat vaiheet:

Vaihe 1: Äänestäjän henkilöllisyyden toteaminen ja äänestyslipun antaminen äänestäjälle

Vaihe 2: Äänestäjä tekee äänestysmerkinnän äänestyslippuun

Vaihe 3: Äänestyslipun leimaaminen ja sulkeminen vaalikuoreen

Vaihe 4: Merkinnän tekeminen äänioikeusrekisteriin tai äänestäjistä pidettävään luetteloon ja lähetekirjeen täyttäminen

- Vaihe 4A: Äänioikeusrekisterin käyttäminen
- Vaihe 4B: Äänestyksen toimittaminen manuaalisesti

Vaihe 5: Vaalikuoren ja lähetekirjeen sulkeminen lähetekuoreen

Vaihe 1: Äänestäjän henkilöllisyyden toteaminen ja äänestyslipun antaminen

- Totea äänestäjän henkilöllisyys henkilökortista, passista, ajokortista tai muusta vastaavasta (kuvallisesta ja virallisesta) asiakirjasta.
- Anna äänestäjälle yksi äänestyslippu ja kehoita häntä menemään äänestyskoppiin.

1 (i) Äänestäjän henkilöllisyyden toteaminen

Voidakseen äänestää ennakolta äänestäjän on ennakkoäänestykselle varattuna aikana ilmoittauduttava henkilökohtaisesti vaalitoimitsijalle. Asiamiehen välityksellä äänioikeutta ei voida käyttää.

Ilmoittautuessaan äänestämään äänestäjä on velvollinen esittämään vaalitoimitsijalle selvityksen henkilöllisyydestään. Säännönmukaisessa tapauksessa äänestäjän tulee esittää vaalitoimitsijalle asiakirja, joka todistaa äänestäjän henkilöllisyyden (henkilöllisyydestodistus). Tällaista asiakirjaa äänestäjältä ei kuitenkaan ole ehdottomasti vaadittava, jos hänen henkilöllisyytensä muutoinkin on varmasti todettavissa, esimerkiksi silloin, jos vaalitoimitsija tuntee äänestäjän (HE 175/1995 vp.).

Valtioneuvoston oikeuskansleri on päätöksessään 15.1.1997 (dnro 978/1/96) todennut muun ohella seuraavaa: Vaalilainsäädäntö edellyttää äänestäjän selvitysvelvollisuutta henkilöllisyydestään äänestettäessä. Henkilöllisyyden selvitysvelvollisuutta on pidettävä myös äänestäjän edun mukaisena. Äänioikeuden toteutumisen kannalta on olennaista, että kukaan ei äänestä toisen nimissä tai toisen puolesta ja että merkintä vaaliluetteloon [äänioikeusrekisteriin] tehdään oikean henkilön kohdalle.

Äänestämään tulleen henkilöllisyys on todettava ennen kuin hänelle annetaan äänestyslippu (vaalilain 57.2 §). Sen jälkeen äänestäjää on kehotettava pitämään henkilöllisyydestodistus esillä, kun tämä äänestysmerkinnän tehtyään palaa vaalitoimitsijan luokse. Henkilöllisyyden asianmukainen tarkastaminen jo tässä vaiheessa on tärkeää äänestäjien vaaleja kohtaan tuntemuksen luottamuksen näkökulmasta.

Mistä asiakirjasta äänestäjän henkilöllisyys voidaan todeta?

Äänestäjä voi todistaa henkilöllisyytensä voimassa olevalla poliisin antamalla henkilökortilla, passilla, ajokortilla tai kuvallisella Kela-kortilla.

Äänestäjän henkilöllisyyden voi todeta myös ulkomaisesta tai muusta sellaisesta voimassa olevasta henkilöllisyystodistuksesta, jossa on

- henkilön täydellinen nimi,
- syntymäaika,
- henkilön nimikirjoitus,
- henkilön valokuva sekä
- todistuksen antopäivä ja antajan allekirjoitus.

Olennaista on varmistua, että asiakirjan esittää sama henkilö, jonka valokuva on henkilöllisyystodistuksessa. Mikäli henkilöä ei esimerkiksi ajokortissa olevan vanhan valokuvan perusteella voi tunnistaa, selvitystä ei lähtökohtaisesti voida pitää riittävänä.

Henkilöllisyyden todistamiseen ei kelpaa pelkästään äänioikeusilmoitus (ilmoituskortti), eivätkä myöskään muut kuvattomat kortit ja asiakirjat.

Käräjäoikeus tuomitsi neljä vaalilautakunnan jäsentä sakkorangaistukseen tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta. Vuoden 1996 yhdistetyissä kunnallisvaaleissa ja europarlamenttivaaleissa vaalilautakunnan jäsenet eivät olleet tarkastaneet erään äänestäjän henkilöllisyyttä, vaan olivat antaneet hänen äänestää molemmissa vaaleissa pelkästään ilmoituskortin perusteella. Myöhemmin kuitenkin ilmeni, ettei ilmoituskortti ollut henkilön oma eikä hänellä alaikäisenä ollut edes äänioikeutta. Hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden tuomiota eikä korkein oikeus myöntänyt valituslupaa hovioikeuden päätökseen. Alaikäinen (12-v.) jätettiin tuomitsematta rangaistukseen, mutta hänelle ilmoituskortin antanut mies tuomittiin välillisenä tekijänä sakkorangaistukseen vilpillisestä äänestämisestä. (Helsingin HO 28.5.1998, nro 1631).

Entä jos äänestäjä ei omista henkilöllisyystodistusta?

Äänioikeutetuille postitse lähetetyssä äänioikeusilmoituksessa (ilmoituskortissa) todetaan muun ohella, että henkilö, jolla ei ole henkilöllisyyttä osoittavaa asiakirjaa, voi saada maksutta poliisilaitokselta väliaikaisen henkilökortin äänestämistä varten. Korttia haettaessa on oltava mukana kaksi passikuvaa.

Ilman henkilöllisyystodistusta äänestyspaikkaan tulleelle voi kertoa tästä mahdollisuudesta jäljellä olevia ennakkoäänestyspäiviä ja vaalipäivää silmällä pitäen. Väliaikaista henkilökorttia ei kuitenkaan kannata suositella niille, jotka ovat vain unohtaneet henkilöllisyystodistuksensa kotiin.

Henkilöllisyyden tarkastamisesta joissakin erityistilanteissa

Aiemmissa vaaleissa on käynyt ilmi, että jotkut, useimmiten iäkkäät äänioikeutetut eivät omista voimassa olevaa passia, ajokorttia tai muutenkaan vastaavaa asiakirjaa, eivätkä myöskään ole hankkineet tai voineet hankkia edellä mainittua maksutonta väliaikaista henkilökorttia. Mikäli vaalitoimitsija ei tunne tällaista äänestäjää, äänestäjän henkilöllisyyden selvittäminen voi olla ongelmallista. Tällaisissa tapauksissa vaalitoimitsijan on pyrittävä arvioimaan tilanne kokonaisvaltaisesti sen perusteella, miten luotettavana hän pitää äänestäjän antamaa muuta selvitystä ja tilannetta yleensä. Joissain tapauksissa tällaisella äänestäjällä voi olla mukanaan muita asiakirjoja, jotka – vaikkei niissä valokuvaa olekaan – saattavat vahventaa äänestäjän henkilöllisyyttä. Äänestäjä saattaa myös esittää vanhentuneen kuvallisen henkilöllisyystodistuksen. Lisäksi äänestäjällä voi olla mukanaan saattajia, jotka kykenevät paitsi selvittämään oman henkilöllisyytensä, myös suullisesti todistamaan saatettavan henkilöllisyyden.

Vaalitoimitsijan on edellä sanotuissa tilanteissa käytettävä harkintavaltaansa. Yhtäältä tulee huolehtia siitä, että kaikki äänioikeutetut voivat käyttää äänioikeutensa mutta toisaalta myös siitä, että kukaan ei äänestä toisen nimissä tai toisen puolesta ja että merkintä äänioikeuden käyttämisestä tehdään äänioikeusrekisteriin oikean henkilön kohdalle. Edellä mainitut esimerkit voidaan hyväksyä selvityksiksi äänestäjän henkilöllisyydestä silloin kun vaalitoimitsija pitää saatua selvitystä kokonaisvaltaisesti luotettavana.

Valtioneuvoston oikeuskansleri on päätöksessään 8.5.2012 (dnro OKV/98/1/2012) todennut muun ohella seuraavaa: Jos äänestäjä ei esitä vaalitoimitsijalle asiakirjaa, joka todistaa äänestäjän henkilöllisyyden, äänestäjän on kyettävä muilla keinoilla vakuuttamaan vaalitoimitsija henkilöllisyydestään. Kysymys on virkavastuulla toimivan vaalitoimitsijan tapauskohtaisesta kokonaisarviosta. Jos toimintakyvyltään rajoittuneella äänestäjällä ei ole henkilöllisyystodistusta, vaan äänestäjän henkilöllisyys pyritään todistamaan, yleensä muiden selvitysten lisäksi, hänen saattajansa esittämällä suullisella selvityksellä, äänestäjän henkilöllisyydestä vakuuttuminen voi edellyttää selityksen saamista siihen, miksi äänestäjälle ei ole hankittu henkilöllisyystodistusta. [...] Lisäselvitystä pyydetäessä on toimittava hienotunteisesti ja sovinnollisuutta edistäen. [...] Äänioikeuden käyttämisen oikeellisuuden varmistaminen on myös äänioikeutetun itsensä etu.

1 (ii) Äänestyslipun antaminen äänestäjälle

Kun äänestäjän henkilöllisyys on selvitetty, vaalitoimitsija ojentaa äänestäjälle yhden ja ehdottomasti vain yhden äänestyslipun. Äänestyslippu annetaan äänestäjälle avattuna sisäpuoli (tekstipuoli) ylöspäin siten, että äänestyslipussa oleva teksti on oikein päin lipun vastaanottavan äänestäjän näkökulmasta (ja siis väärinpäin lippua antavan vaalitoimitsijan näkökulmasta). Samalla on

varmistuttava, että se on painoasultaan virheetön ja nimenomaan kyseisissä vuoden 2023 eduskuntavaaleissa käytettävä äänestyslippu.

Mikäli äänestyslippu on painoasultaan virheellinen, annetaan äänestäjälle uusi äänestyslippu. Virheellinen äänestyslippu on revittävä.

Aikaisemmissa vaaleissa on esiintynyt tapauksia, joissa vaalikuoresta on löydetty kaksi toisiinsa reunoista kiinnittynyttä äänestyslippua, joista toisessa (päällimmäisessä) on ollut äänestysmerkintä, mutta ei vaalileimaa ja toisessa vaalileima, mutta ei äänestysmerkintää. Tämä on saattanut johtua siitä, että äänestäjälle on vahingossa annettu kaksi toisiinsa kiinnittynyttä äänestyslippua, eikä äänestäjä ole huomannut tätä. Vaalitoimitsijan on erityisesti tarkastettava, että tällaiset toisiinsa kiinnittyneet äänestysliput erotetaan toisistaan ja vain yksi äänestyslippu annetaan äänestäjälle.

Vuoden 2023 eduskuntavaaleissa äänestyslippu on seuraavanlainen:

Eduskuntavaalit 2023 Riksdagsval	N:o
---	------------------------------

Muut vaaliasiakirjat (vaalikuori ja mahdollinen lähetekirjelomake) annetaan äänestäjälle vasta sitten kun tämä, tehtyään äänestysmerkinnän äänestyslippuun, palaa vaalitoimitsijan luokse.

1 (iii) Äänestäjän ohjaaminen äänestämään

Äänestäjää on kehotettava menemään äänestyskoppiin ja tekemään äänestysmerkintä äänestyslippuun niin, että vaalisalaisuus säilyy⁷. Äänestyskopissa ei samalla kerralla saa olla kuin yksi äänestäjä.

Eduskuntavaaleissa äänestäjä voi äänestää vain oman vaalipiirinsä ehdokaslistojen yhdistelmään otettua ehdokasta. Äänestäjän oma vaalipiiri on se, joka on merkitty hänen kohdalleen äänioikeusrekisteriin ja hänelle lähetettyyn äänioikeusilmoitukseen (ilmoituskorttiin).

Äänestyskoppiin sijoitetaan sen vaalipiirin, jonka alueella ennakkoäänestyspaikka sijaitsee, ehdokaslistojen yhdistelmä. Ennakkoäänestyspaikassa on pidettävä helposti saatavilla kaikkien vaalipiirien ehdokaslistojen yhdistelmät.

Vaihe 2: Äänestäjä tekee äänestysmerkinnän äänestyslippuun

Äänestäjä merkitsee äänestyskopissa äänestyslippuun ehdokkaansa numeron ja palaa taitettu äänestyslippu mukanaan vaalitoimitsijan luokse.

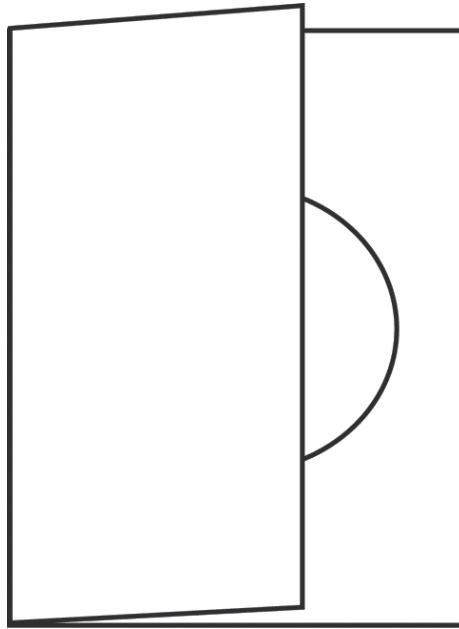
Äänestysmerkinnän tekeminen ja äänestyslipun taittaminen

Äänestäjä merkitsee äänestyslipussa olevaan ympyrään sen ehdokkaan numeron, jonka hyväksi hän antaa äänensä.

Äänestäjän on tämän jälkeen taitettava äänestyslippu keskeltä lipussa olevan taitekohdan mukaisesti siten, että äänestyslipun sisäpuoli jää näkymättömiin.

Mikäli äänestyslippu erhemerkinnän tai muun syyn vuoksi menee pilalle, on äänestäjälle tämän pyynnöstä annettava uusi äänestyslippu. Pilalle mennyt äänestyslippu on revittävä siten, että vaalisalaisuus säilyy. Lipun voi repiä joko äänestäjä itse tai vaalitoimitsija. Vaalitoimitsijan on ilmoitettava äänestäjälle, että tämä saa halutessaan itse repiä pilalle menneen äänestyslipun ja ottaa revityt palaset mukaansa.

⁷ Vaalilain 58 §:n 1 momentin mukaan äänestysmerkintä on tehtävä äänestyskopissa tai muutoin siten, että vaalisalaisuus säilyy. Jälkimmäinen mahdollisuus tulee kysymykseen lähinnä vain silloin, jos ennakkoäänestyspaikka ei ole riittävällä tavalla esteetön.

Vaihe 3: Äänestyslipun leimaaminen ja sulkeminen vaalikuoreen

- Leimaa huolellisesti äänestäjän taittama äänestyslippu.
- Pyydä äänestäjää sulkemaan leimattu äänestyslippu vaalikuoreen.
- Tarkista lopuksi, että vaalikuori on pitävästi suljettu.

3 (i) Äänestyslipun leimaaminen

Äänestäjän, joka on tehnyt merkintänsä äänestyslippuun, tulee esittää se taitettuna vaalitoimitsijalle leimattavaksi.

Vaalitoimitsijan on ehdottomasti leimattava äänestyslippu. Leimaamaton äänestyslippu on mitätön. Äänestyslippua ei saa leimata valmiiksi etukäteen, vaan vasta sitten kun äänestäjä on tehnyt siihen äänestysmerkinnän ja tuo sen vaalitoimitsijalle. Äänestyslipun leimaamatta jättäminen on virkavirheeksi katsottava laiminlyönti.

Leima on lyötävä **keskelle** taitetun äänestyslipun kääntöpuolta ja siten, että siitä jää **selvä jälki**. Mikäli leimasin rikkoutuu tai siitä loppuu väriaine, vaalitoimitsijan on välittömästi pyydettävä keskusvaalilautakunnalta uusi leimasin tai lisää väriainetta.

Vuoden 2011 eduskuntavaaleissa vaalipiirilautakunta oli havainnut tarkastamistaan äänestyslipuista lukuisia tapauksia, joissa leimaus oli ollut niin puutteellinen, ettei siitä näkynyt juuri muuta kuin ääri viivat. Äänestyslippu, jossa ei ole leimaa, on mitätön.

Äänestyslippu on leimattava äänestäjän läsnä ollessa ja niin, että äänestyslippu on koko leimaamisen ajan äänestäjän silmälläpidon alaisena. Huonoa leimausta ei saa yrittää korjata niin, että lyödään toinen leima viereen. Jos leimaus ei onnistu riittävällä tavalla, lippu on revittävä ja äänestäjää on kehoitettava täyttämään uusi äänestyslippu.

3 (ii) Äänestyslipun sulkeminen vaalikuoreen

Kun äänestyslippu on leimattu, vaalitoimitsijan on annettava äänestäjälle vaalikuori ja äänestäjän on välittömästi vaalitoimitsijan nähden pantava äänestyslippu vaalikuoreen ja suljettava kuori liimaten eli siten, että kostutetaan vedellä kuoren lipassa oleva liimapinta ja painetaan lippa kiinni. Vaalikuorta ei saa sulkea muulla tavoin (esimerkiksi teipillä). Liimaamisessa voidaan käyttää kostutussientä. Tarvittaessa, mikäli vaalikuoren sulkeminen liimapintaa kostuttamalla ei onnistu, voidaan sulkemiseen käyttää tavallista liimaa (esimerkiksi liimapuikkoa).

Vaalikuorta ei saa leimata eikä siihen saa tehdä muitakaan merkintöjä.

Äänestyslippu pidetään taitettuna koko leimaamisen ja vaalikuoreen sulkemisen ajan. Vaalitoimitsija ei missään tapauksessa saa avata äänestyslippua tai toksestaan.

Vaalitoimitsijan on tarkistettava, että vaalikuori on pitävästi suljettu. Tarvittaessa äänestäjälle on annettava uusi vaalikuori tai liimaa vaalikuoren sulkemiseksi.

Vaihe 4: Merkinnän tekeminen äänioikeusrekisteriin tai äänestäjistä pidettävään luetteloon ja lähetekirjeen täyttäminen

Ennakkoäänestämisestä tehdään merkintä joko äänioikeusrekisteriin tai, jos sitä ei käytetä, äänestäjistä pidettävään luetteloon. Merkinnän tekemisen yhteydessä täytetään lähetekirje.

Vaihe 4 selostetaan seuraavassa kahdella tavalla riippuen siitä, käytetäänkö ennakkoäänestyspaikassa äänioikeusrekisteriä:

- kohdassa **Vaihe 4.A** äänioikeusrekisteriä käytetään ja
- kohdassa **Vaihe 4.B** äänioikeusrekisteriä ei käytetä (äänestys toimitetaan manuaalisesti).

Vaihe 4.A: Merkinnän tekeminen äänioikeusrekisteriin ja lähetekirjeen täyttäminen

- Hae äänestäjän tiedot äänioikeusrekisterin näytölle äänestäjän henkilötunnuksella.
- Tee merkintä äänioikeuden käytöstä ja tulosta lähetekirjelomake. Tarkista, että lomakkeelle tulostui juuri kyseisen äänestäjän tiedot!

- Pyydä äänestäjää allekirjoittamaan kuittausmerkinnän sisältävä lähetekirjelomake.
- Allekirjoita lopuksi itse lähetekirjelomake.

4.A (i) Äänestäjän tietojen hakeminen äänioikeusrekisteristä

Äänestäjän tiedot haetaan näytölle siten, että äänioikeusrekisterin Äänioikeutetun tiedot -näytölle kirjoitetaan äänestäjän henkilötunnus ja klikataan näytöllä Hae – painiketta tai painetaan Enter – näppäintä.

Henkilötunnus katsotaan äänestäjän henkilöllisyystodistuksesta tai, jos vaalitoimitsija varmasti tuntee äänestäjän eikä siksi vaadi häneltä henkilöllisyystodistusta, kysytään äänestäjältä.⁸

Kun äänestäjän tiedot on saatu näytölle, vaalitoimitsijan on tarkistettava, että ne ovat nimenomaan kyseessä olevan äänestäjän tiedot.

4.A (ii) Kuittausmerkinnän tulostaminen lähetekirjeeseen

Lähetekirjeen tarkoitus on se, että sen avulla äänestäjän vaalikuori voidaan toimittaa hänen oman kuntansa keskusvaalilautakunnalle, riippumatta siitä, missä ennakkoäänestyspaikassa hän on äänestänyt.

Ennakkoäänestyspaikassa, jossa äänioikeusrekisteri on käytössä, vaalitoimitsija tulostaa lähetekirjelomakkeen, jonka vasempaan yläreunaan tulostuu kuittausmerkintä osoittamaan sitä, että äänestys on merkitty äänioikeusrekisteriin jo ennakkoäänestyspaikassa. Kuittausmerkintä tulostetaan vain ja ainoastaan lähetekirjelomakkeelle. Ilmoituskortille kuittausmerkintää ei voi tulostaa.⁹ Ilmoituskortissa olevaa lähetekirjeosaa voidaan siten käyttää lähetekirjeenä vain silloin, kun äänioikeusrekisteriä ei käytetä.

Lähetekirjelomake (vaalilomake nro 5; **liite 2**) on oranssi ja se on painettu kokoon A4 siten, että lomake voidaan taittaa keskellä olevaa katkoviivaa pitkin. Haluttaessa lomakkeen tyhjä osa voidaan repiä myös pois sen jälkeen kun kuittausmerkintä on tulostettu.

⁸ Äänestäjän tietoja ei voi hakea äänioikeusrekisteristä millään muulla tavoin kuin henkilötunnuksella, joten jos henkilötunnus ei selviä, äänestys toimitetaan manuaalisesti, ks. Vaihe 4.B.

⁹ Mikäli äänestäjä nimenomaisesti ilmoittaa haluavansa käyttää ilmoituskorttiin sisältyvää lähetekirjettä, vaikka ennakkoäänestyspaikassa käytetään äänioikeusrekisteriä, vaalitoimitsija voi harkintansa mukaan ottaa ennakkoäänestyksen vastaan manuaalisesti, ks. Vaihe 4.B.

Lähetekirjelomakkeita ladataan valmiiksi tulostimen paperisäiliöön samalla tavoin kuten tavallista kopiopaperia. Tarvittaessa lähetekirjelomaketta voidaan myös kopioida.

Vaalitoimitsija tulostaa kuittausmerkinnän lähetekirjelomakkeelle VAT-ohjeessa nro 4c selostetulla tavalla. Äänestys rekisteröityy äänioikeusrekisteriin ja kirjoittin tulostaa lähetekirjelomakkeelle seuraavat tiedot:

1) lomakkeen yläreunaan: kuittausmerkintä, esimerkiksi:

*** 23.03.2023 091E28 Vantaa*** sekä

- 2) lomakkeen vasemmalle puolelle asianomaisiin kohtiin: äänestäjän nimi ja henkilötunnus; ja
- 3) lomakkeen oikealle puolelle Vastaanottaja -kenttään: sen kunnan keskusvaalilautakunnan nimi ja osoite, joka on merkitty äänestäjän kohdalle äänioikeusrekisteriin.

On tärkeää, että äänestäjä itse ei missään tilanteessa saa kirjoittaa näitä tietoja sellaiseen lähetekirjelomakkeeseen, johon on tehty kuittausmerkintä.

Kuittausmerkinnässä tarkoittaa:

- päiväys (23.3.2023) päivää, jolloin ennakkoäänestys tapahtui, ja koodi ja kunnan nimi (091E28 Vantaa) sitä yleistä ennakkoäänestyspaikkaa, jossa ennakkoäänestys tapahtui.

4.A (iii) Äänestäjän allekirjoitus lähetekirjeeseen

Sen jälkeen kun kuittausmerkintä on tehty, vaalitoimitsijan on tarkistettava, että lomakkeelle tulostui juuri kyseisen äänestäjän tiedot ja sen jälkeen annettava lähetekirjelomake äänestäjälle allekirjoitettavaksi. Äänestäjän on:

- 1) vaalitoimitsijan läsnä ollessa omakätisesti allekirjoitettava lähetekirjelomake, johon on painettu äänestäjän vakuutus siitä, että hän itse vaalisalaisuuden säilyttäen on täyttänyt äänestyslipun ja sulkenut sen leimattuna vaalikuoreen, ja
- 2) annettava allekirjoitettu lähetekirjelomake vaalitoimitsijalle.

4.A (iv) Vaalitoimitsijan allekirjoitus lähetekirjeeseen

Sen jälkeen kun kuittausmerkintä on tehty lähetekirjeeseen ja äänestäjä on allekirjoittanut lähetekirjeen, vaalitoimitsijan on:

- 1) vielä tarkastettava, että kuittausmerkintä on tulostunut selvästi ja oikeaan paikkaan ja se vastaa näyttöruudulla olevia äänestäjän tietoja ja että lähetekirjeessä on äänestäjän allekirjoitus; ja
- 2) allekirjoitettava lähetekirjeen kohdassa "Vaaliviranomainen täyttää", oleva todistus siitä, että äänestys on tapahtunut vaalilaissa säädetyin tavoin.

Vuoden 2008 kunnallisvaaleissa keskusvaalilautakunta oli jättänyt kolme ennakköäänestystä huomioon ottamatta. Ensimmäisessä lähetekirjeessä ei ollut ilmoituksen äänioikeudesta saaneen henkilön omaa allekirjoitusta ja toisesta ja kolmannelle lähetekirjeestä puuttuivat sekä äänestäjän että vaaliviranomaisen allekirjoitukset. Hallinto-oikeus katsoi, että lähetekirjeet olivat niin puutteellisia tai epäselviä, ettei varmasti voitu vakuuttaa, onko äänestys tapahtunut laissa säädetyin tavoin, tai päätellä, kuka on äänestänyt. Keskusvaalilautakunnan oli näin ollen tullut jättää kyseiset äänestykset huomioon ottamatta. (Vaasan HAO 22.12.2008, 08/0817/3). Ratkaisu jäi lainvoimaiseksi.

4.A (v) Mahdollisia erityistilanteita

Tulostin ei toimi kuittausmerkinnän tulostushetkellä

Silloin kun äänestäjän tiedot on haettu näyttöruudulle ja äänestys on jo rekisteröitynyt äänioikeusrekisteriin, mutta tulostin ei jostain syystä toimi, vaalitoimitsijan on tehtävä kuittausmerkintä lähetekirjelomakkeeseen käsin. Manuaalinen kuittausmerkintä on tehtävä samaan kohtaan kuin mihin koneellinen kuittausmerkintä tulostuisi. Tehtäessä kuittausmerkintä käsin on erityisesti pidettävä huolta siitä, että tehty kuittausmerkintä on oikea. Äänestäjä itse ei missään tilanteessa saa kirjoittaa kuittausmerkintää. Kuittausmerkinnän lisäksi vaalitoimitsija merkitsee lähetekirjelomakkeen Vastaanottaja-kohtaan:

- kunnan ja kyseisen äänioikeutetun tiedot, kuten äänestysalueen numeron ja
- asianomaisen kunnan keskusvaalilautakunnan osoitteen.

Kun lähetekirjeenä käytetään lähetekirjelomaketta, mitä äänestäjän mukanaan tuomalle ilmoituskortille tehdään?

Kun lähetekirjeenä käytetään lähetekirjelomaketta, ilmoituskorttia ei tarvita ennakköäänestyksen toimittamisessa. Vaalitoimitsija kerää äänestäjien mahdollisesti jättämät ilmoituskortit päivän aikana yhteen pinoon ja päivän päätteeksi hävittää ne esimerkiksi silppuamalla. Ilmoituskortti on palautettava äänestäjälle, jos tämä sitä pyytää.

Äänioikeusrekisteristä havaitaan, että äänestäjän nimeä ei ole rekisterissä tai että hän on jo käyttänyt äänioikeutensa

Vaalitoimitsijan on ilmoitettava asiasta äänestäjälle ja kehotettava tätä repimään vaalikuori äänestyslippuineen vaalitoimitsijan nähden ja vaalisalaisuus säilyttäen. Mikäli äänestäjä kieltäytyy tästä, on vaalitoimitsijan vaalisalaisuus säilyttäen revittävä vaalikuori äänestyslippuineen. Äänestäjä voi halutessaan ottaa palaset mukaansa.

Jos äänestäjä on tyytymätön siihen, ettei hänen nimeään ole äänioikeusrekisterissä, vaalitoimitsijan on kehotettava häntä ottamaan yhteyttä Digi- ja väestötietovirastoon. Jos taas henkilö on äänioikeusrekisterin mukaan jo käyttänyt äänioikeutensa, vaalitoimitsijan on kehotettava häntä ottamaan yhteyttä oman kunnan keskusvaalilautakuntaan asian selvittämiseksi. Kyse voi olla kahdesti äänestämisen yrityksestä joko tahallisesti tai tahattomasti (esim. muistisairaatt henkilöt) tai mahdollisesti myös virheellisestä äänioikeuden käytön merkinnästä. Vaalitoimitsija voi myös itse pyrkiä selvittämään asian keskusvaalilautakunnasta äänestäjän puolesta.

Rikoslain 14 luvun mukaan kahdesti äänestäminen ja sen yritys ovat rangaistavia. Lähtökohtaisesti kahdesti äänestämisen yrityksestä tulisi tehdä rikosilmoitus.

Näistä tapauksista on tehtävä lyhyt merkintä äänestäjistä pidettävän luettelon ”Huomautuksia” -kohtaan esimerkiksi seuraavasti: ”Virtanen Veijo. Äänioikeusrekisterin mukaan äänioikeus käytetty jo 22.3.2023. Äänestäjä repi vaalikuoren vaalisalaisuuden säilyttäen”.

Vaalitoimitsija tekee vahingossa virheellisen merkinnän äänioikeusrekisteriin

Jos vaalitoimitsija merkitsee äänestyksen väärän henkilön kohdalle tai muutoin tekee virheellisen merkinnän äänioikeusrekisteriin ja huomaa erehdyksensä vasta kun äänestys on jo rekisteröity äänioikeusrekisteriin, hänen on

- 1) rekisteröitävä äänestys uudestaan oikean henkilön kohdalle ja tulostettava kuittausmerkintä lähetekirjelomakkeelle,
- 2) revittävä edellinen pilalle mennyt lähetekirjelomake ja
- 3) **viipymättä** ilmoitettava (puhelimitse tai sähköpostilla) tehdystä virheellisestä merkinnästä asianomaiselle keskusvaalilautakunnalle, jonka tulee huolehtia virheellisen merkinnän poistamisesta äänioikeusrekisteristä.

Vaalitoimitsijan tuntema äänestäjä, jolla ei ole henkilöllisyystodistusta, ei muista henkilötunnustaan

Äänestäjällä ei ole mukanaan henkilöllisyystodistusta, mutta vaalitoimitsija varmasti tuntee äänestäjän eikä vaadi tältä henkilöllisyystodistusta. Jos tällainen äänestäjä ei muista henkilötunnustaan, mutta on muutoin kykenevä äänestämään, äänestys voidaan ottaa vastaan manuaalisesti (ks. Vaihe 4.B). Asiasta on tehtävä merkintä äänestäjistä pidettävän luettelon kohtaan ”Huomautuksia”.

Muut erityistilanteet

Muissa erityistilanteissa vaalitoimitsijan on kysyttävä neuvoa kunnan keskusvaalilautakunnalta.

Vaihe 4.B: Äänestyksen toimittaminen ilman äänioikeusrekisteriä

- Pyydä äänestäjää allekirjoittamaan ilmoituskortti tai, jos hänellä ei ole mukanaan ilmoituskorttia, täyttämään ja allekirjoittamaan lähetekirjelomake.
- Päivää ja allekirjoita itse ilmoituskortti tai lähetekirjelomake.
- Kirjoita lopuksi äänestäjän nimi äänestäjistä pidettävään luetteloon.

4.B (i) Lähetekirjeen täyttäminen

Lähetekirjeen tarkoitus on se, että sen avulla äänestäjän vaalikuori voidaan toimittaa hänen oman kuntansa keskusvaalilautakunnalle, riippumatta siitä, missä ennakkoäänestyspaikassa hän on äänestänyt.

Silloin, kun äänioikeusrekisteriä ei ennakkoäänestyspaikassa käytetä, ennakkoäänestyksen lähetekirjeenä käytetään joko

- 1) ilmoituskorttiin sisältyvää lähetekirjettä tai
- 2) erillistä lähetekirjelomaketta.

Kun ennakkoäänestys toimitetaan manuaalisesti, ilmoituskorttia käytetään aina ensisijaisesti ja lähetekirjelomaketta vain, jos äänestäjällä ei ole ilmoituskorttia mukanaan. Ennakkoäänestys voidaan vaalitoimitsijan harkinnan mukaan ottaa vastaan manuaalisesti myös silloin, kun äänestäjä nimenomaisesti ilmoittaa

haluavansa käyttää ilmoituskorttiin sisältyvää lähetekirjettä, vaikka äänioikeusrekisteriä ennakkoäänestyspaikassa muutoin käytettäisiin.

Lähetekirjeen täyttäminen selostetaan seuraavassa kahdella tavalla riippuen siitä, kumpaa asiakirjaa lähetekirjeenä käytetään:

- kun käytetään ilmoituskorttia ja
- kun käytetään lähetekirjelomaketta.

4.B (i.a) Ilmoituskorttiin sisältyvän lähetekirjeen täyttäminen

Digi- ja väestötietovirasto on lähettänyt jokaiselle äänioikeusrekisteriin otetulle äänioikeutetulle, jonka osoite on ollut tiedossa, ilmoituskortin ”Ilmoitus äänioikeudesta” (Vaalilomake nro 3s, 3r tai 3u; **liite 3**). Ilmoituskortti sisältää äänioikeus-osan ja lähetekirje-osan.

Jos äänestäjällä on ilmoituskortti mukanaan ennakkoäänestyspaikassa, sitä voidaan käyttää äänestäjän ennakkoäänestyksen lähetekirjeenä.

Äänestäjän on vaalitoimitsijan läsnä ollessa omakätisesti allekirjoitettava ilmoituskortin lähetekirje-osa, joka sisältää äänestäjän selityksen siitä, että hän itse vaalisalaisuuden säilyttäen on täyttänyt äänestyslipun ja sulkenut sen leimattuna vaalikuoreen, ja annettava allekirjoitettu ilmoituskortti vaalitoimitsijalle. Jos äänestäjä on allekirjoittanut ilmoituskortin ennen kuin hän on sulkenut leimattun äänestyslipun vaalikuoreen, vaalitoimitsijan on kehoitettava äänestäjää yliviivaamaan tämä allekirjoitus ja allekirjoittamaan ilmoituskortin lähetekirje-osa uudelleen vaalitoimitsijan läsnä ollessa.

4.B (i.b) Lähetekirjelomakkeen täyttäminen

Ne ennakkoäänestäjät, joilla ei ole mukanaan edellä tarkoitettua ilmoituskorttia, täyttävät aina erillisen lähetekirjelomakkeen (vaalilomake nro 5; **liite 2**). Oranssilla painettua lähetekirjelomaketta ei tule antaa niille äänestäjille, joilla on mukanaan ilmoituskortti. Lomake on painettu kokoon A4 siten, että lomake voidaan taittaa keskellä olevaa katkoviivaa pitkin. Haluttaessa lomakkeen alapuolinen (tyhjä) osa voidaan myös repiä pois.

Lähetekirjelomakkeen täyttää äänestäjä (äänestäjän avustamisesta ks. luku 4.5). Vaalitoimitsijan on kuitenkin syytä mahdollisuuksien mukaan tarkistaa, että äänestäjä on merkinnyt siihen kaikki tarvittavat tiedot selvästi.

Vaalitoimitsija voi liitteessä 2 olevan esimerkin mukaisesti täyttää ohjeiksi muutamia lähetekirjelomakkeita ja asettaa ne ennakkoäänestyspaikkaan äänestäjien nähtäviksi.

Lähetekirjelomakkeen täyttäminen ei ole salaista. Tätä varten äänestyspaikassa tulee olla oma pöytä tai muu sopiva tila. Äänestyskopissa lomaketta ei pidä täyttää.

Lähetekirjelomakkeeseen merkitään seuraavat tiedot:

- 1) Vastaanottaja-kenttään merkitään selvästi sen kunnan keskusvaalilautakunta, joka äänestäjän ilmoituksen mukaan on merkitty äänioikeusrekisteriin hänen kohdalleen, sekä keskusvaalilautakunnan osoite. Keskusvaalilautakuntien osoitteet ilmenevät muun muassa osoitteesta www.vaalit.fi/kuntien-keskusvaalilautakunnat.
- 2) Äänestäjän täydellinen nimi ja henkilötunnus tai, jos se ei ole tiedossa, syntymäaika ja nykyinen osoite.
- 3) Äänestäjän allekirjoitus eli hänen vakuutuksensa siitä, että hän itse vaalilaisluuden säilyttäen on täyttänyt äänestyslipun ja sulkenut sen leimattuna vaalikuoreen.

Täytettyään lähetekirjelomakkeen äänestäjä antaa sen vaalitoimitsijalle.

4.B (ii) Vaalitoimitsijan allekirjoitus lähetekirjeeseen

Sen jälkeen, kun äänestäjä on allekirjoittanut ilmoituskortin tai täyttänyt ja allekirjoittanut lähetekirjeen, vaalitoimitsijan on:

- 1) tarkistettava, että ilmoituskortti on nimenomaan kyseisen äänestäjän ilmoituskortti ja että äänestäjä on allekirjoittanut ilmoituskortin tai että äänestäjä on merkinnyt lähetekirjelomakkeeseen kaikki tarvittavat tiedot ja allekirjoittanut sen. Erityisesti on syytä tarkistaa, että kunnan keskusvaalilautakunnan nimi ja osoite on merkitty selvästi Vastaanottaja-kenttään (jotta se näkyy lähete kuoren ikkunasta); ja
- 2) allekirjoituksellaan todistettava, että äänestys on tapahtunut vaalilaissa säädetyin tavoin. Ilmoituskortin kohtaan "Vaalivirkailija täyttää" tai jos on käytetty lähetekirjelomaketta, kohtaan "Vaaliviranomainen täyttää" merkitään
 - päiväys ja ennakkoäänestyspaikan nimi (esim. "23.3.2023, Ähtärin kirjasto"); sekä
 - vaalitoimitsijan allekirjoitus.

Vuoden 2008 kunnallisvaaleissa keskusvaalilautakunta oli jättänyt kolme ennakkoäänestystä huomioon ottamatta. Ensimmäisessä lähetekirjeessä ei ollut ilmoituksen äänioikeudesta saaneen henkilön omaa allekirjoitusta ja toisesta ja kolmannesta lähetekirjeestä puuttuivat sekä äänestäjän että vaaliviranomaisen allekirjoitukset. Hallinto-oikeus katsoi, että lähetekirjeet olivat niin puutteellisia tai epäselviä, ettei varmasti voitu

vakuuttua, onko äänestys tapahtunut laissa säädetyin tavoin, tai päätellä, kuka on äänestänyt. Keskusvaalilautakunnan oli näin ollen tullut jättää kyseiset äänestykset huomioon ottamatta. (Vaasan HAO 22.12.2008, 08/0817/3). Ratkaisu jäi lainvoimaiseksi.

4.B (iii) Äänestäjistä pidettävä luettelo

Vaalitoimitsijan on pidettävä luetteloa niistä äänestäjistä, joiden äänestämistä ei merkitä äänioikeusrekisteriin. Luetteloa ennakolta äänestäneistä pidetään käyttäen sitä varten laadittua luettelolomaketta (vaalilomake nro 7; liite 6).

Luettelolomakkeen etupuolelle on merkittävä:

- 1) äänestäjän nimi; kaikkia etunimiä ei ole tarpeen merkitä, ja voidaan etunimien asemesta myös käyttää niiden alkukirjaimia;
- 2) äänestäjän nimen kohdalle sitä varten varattuun sarakkeeseen rasti, jos äänestäjä on mies;
- 3) kunta, joka äänestäjän ilmoituksen mukaan (tai, jos äänestäjällä on ilmoituskortti mukanaan, siitä saatavan selvityksen mukaan) on merkitty hänen kohdalleen äänioikeusrekisteriin;
- 4) päivä, jolloin ennakolta äänestäminen on tapahtunut;
- 5) ennakkoäänestyspaikan nimi (esimerkiksi "Tornion kaupungintalo"); sekä
- 6) ennakkoäänestyspaikassa äänestäneiden kokonaislukumäärä ja äänestäneiden miesten lukumäärä.

Luettelolomakkeen kääntöpuolelle on merkittävä:

- 7) kohtaan "Huomautuksia" tarpeelliset merkinnät, jos ennakkoäänestyksessä on tapahtunut jotakin sellaista, mikä on vaikuttanut toimituksen säännölliseen kulkuun, esimerkiksi jos toimitus on ylivoimaisen esteen takia ollut pakko keskeyttää. Tähän kohtaan on merkittävä myös luvussa 4.5 tarkoitettujen, äänestäjien itse valitsemien avustajien nimet. Ennakkoäänestyspaikassa, jossa muutoin käytetään äänioikeusrekisteriä, tähän merkitään myös syy siihen, miksi joku äänestys on poikkeuksellisesti otettu vastaan manuaalisesti.

Äänestäjän nimi merkitään luetteloon vasta, kun äänestäjä on äänestänyt. Luettelolomakkeen täyttöesimerkki on liitteenä 6.

Luettelolomakkeessa on tilaa 25 nimelle. Jos ennakkoäänestyspaikan äänestäjät eivät mahdu yhteen lomakkeeseen, jatketaan seuraavalle lomakkeelle. Jos luettelolomakkeita on yhtä ennakkoäänestyspaikkaa kohden käytetty useampia

kuin yksi, nidotaan lomakkeet äänestyksen päätyttyä yhdeksi nipuksi, lomakkeet numeroidaan ja päällimmäiseen lomakkeeseen merkitään äänestäneiden miesten ja äänestäneiden kokonaislukumäärä.

Vaihe 5: Lähetekirjeen ja vaalikuoren sulkeminen lähetekuoreen

Sulje vaalikuori ja lähetekirjelomake tai vaalikuori ja ilmoituskortti keltaiseen lähetekuoreen.

Vaalitoimitsija sijoittaa lähetekuoreen

- 1) vaalikuoren ja lähetekirjelomakkeen tai
- 2) vaalikuoren ja lähetekirjeenä käytetyn ilmoituskortin ja sulkee lähetekuoren huolellisesti liimaamalla.

Äänestäjän on voitava koko ajan seurata toimitusta.

Vaalitoimitsijan on ehdottomasti pidettävä huoli siitä, että kuhunkin lähetekuoreen suljetaan vain yksi vaalikuori ja yksi lähetekirje.

Asiakirjat on sijoitettava lähetekuoreen siten, että vastaanottajan nimi (kunnan keskusvaalilautakunta) ja osoite selvästi näkyvät lähetekuoren oikeanpuoleisesta ikkunasta ja että kuittausmerkintä, jos se on tehty, näkyy lähetekuoren vasemmanpuoleisesta ikkunasta. Vaalikuorta ei saa sijoittaa ilmoituskortin tai lähetekirjelomakkeen osoitepuolelle siten, että se saattaa siirtyä osoitteen tai lähetekirjelomakkeelle tulostetun kuittausmerkinnän eteen.

Vaalitoimitsijan on vielä syytä tarkistaa, että sekä vaalikuori että läheteukuori ovat hyvin suljetut.

Vaalitoimitsijan on säilytettävä haltuunsa saamiaan lähetekuoria huolellisesti ja luotettavalla tavalla. Tärkeää on, että äänestäjä voi vakuuttua siitä, että hänen äänestyksensä on kaikilta osin sujunut asianmukaisesti. Lähetekuoret voidaan esimerkiksi pudottaa vaaliurnaun tai muuhun päältä suljettavaan laatikkoon. Lähetekuoren voi pudottaa urnaan joko vaalitoimitsija tai äänestäjä.

Lähetekuoret on jo tässä vaiheessa syytä lajitella oman kunnan ja muiden kuntien keskusvaalilautakunnille osoitettuihin. Niissä ennakkoäänestyspaikoissa,

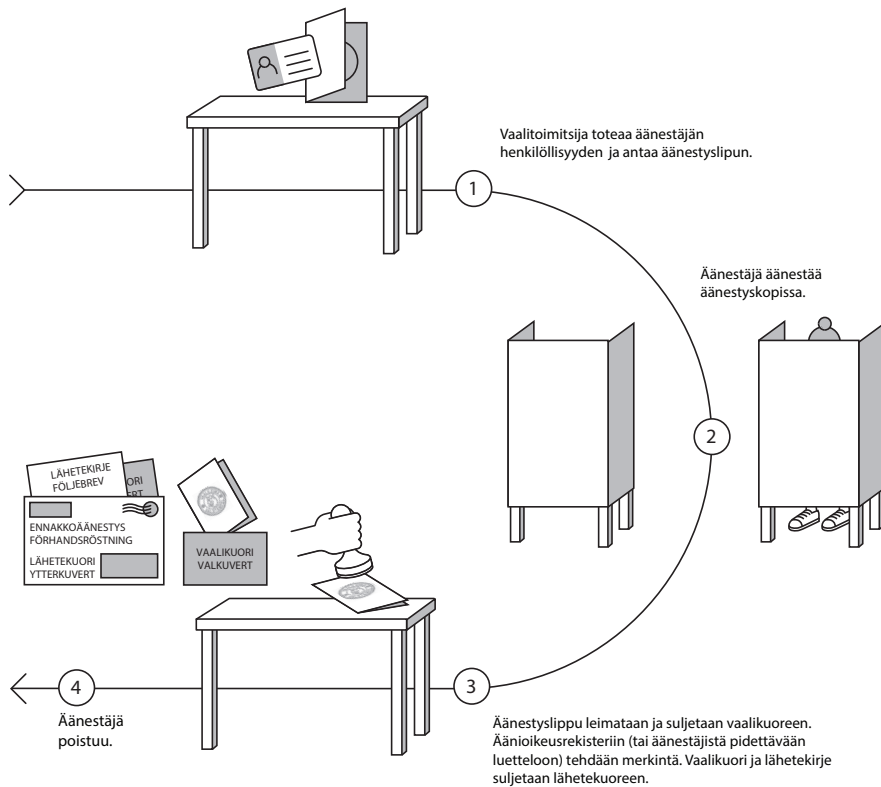
joissa käy paljon muiden kuntien äänioikeutettuja, tämä saattaa edellyttää käytännössä myös kahta urnaa tai kahta laatikkoa.

4.4.2 Vaiheet 1–5: Yhteenveto

Ennakkoäänestyksen kulku on edellä esitetyn mukaisesti tiivistettynä seuraava:

- 1) Äänestäjä ilmoittautuu vaalitoimitsijalle ja hänen henkilöllisyytensä selvitetään. Äänestäjälle annetaan yksi äänestyslippu.
- 2) Äänestäjä tekee äänestyslippuun äänestysmerkinnän sitä varten varatussa paikassa.
- 3) Äänestäjä luovuttaa taitetun äänestyslipun vaalitoimitsijan leimattavaksi. Vaalitoimitsija leimaa lipun ja antaa äänestäjälle vaalikuoren. Äänestäjä sulkee leimatun äänestyslipun vaalikuoreen.
 - a) Silloin kun äänioikeusrekisteri on käytössä ennakkoäänestyspaikassa, vaalitoimitsija hakee rekisteristä äänestäjän tiedot näytölle, tarkistaa äänestäjän äänioikeuden ja tekee äänioikeusrekisteriin äänestysmerkinnän sekä tulostaa lähetekirjelomakkeelle kuittausmerkinnän ja tarkistaa, että lomakkeella on nimenomaan kyseisen äänestäjän tiedot. Äänestäjä allekirjoittaa vaalitoimitsijan läsnä ollessa lähetekirjelomakkeen. Lopuksi vaalitoimitsija allekirjoittaa lähetekirjelomakkeen.
 - b) Silloin kun äänioikeusrekisteri ei ole käytössä ennakkoäänestyspaikassa, äänestäjä allekirjoittaa ilmoituskortin lähetekirje-osan tai, jos lähetekirjelomaketta käytetään, täyttää lähetekirjelomakkeen ja allekirjoittaa sen. Vaalitoimitsija merkitsee ilmoituskortin lähetekirje-osaan tai lähetekirjelomakkeeseen päiväyksen ja ennakkoäänestyspaikan nimen sekä äänestäjistä pidettävään luetteloon äänestäjän nimen. Lopuksi vaalitoimitsija allekirjoittaa ilmoituskortin lähetekirje-osan tai lähetekirjelomakkeen.
- 4) Vaalikuori ja lähetekirje suljetaan lähetekuoreen.

Ennakkoäänestyksen kulkua voidaan havainnollistaa seuraavan kuvan avulla:

4.5 Äänestäjän avustaminen

- Avusta äänestäjää äänestysmerkinnän tekemisessä ja/tai lähetekirjeen täyttämisessä, jos hän sitä pyytää.
- Jos äänestäjällä on oma avustaja mukanaan, kirjaa avustajan nimi ylös.

4.5.1 Kuka voi toimia äänestäjän avustajana?

Äänestäjän pyynnöstä vaalitoimitsijan on avustettava häntä äänestämisessä. Avustaja voi avustaa äänestäjää muun muassa merkinnän tekemisessä äänestyslippuun ja täyttämällä äänestäjän puolesta lähetekirjelomakkeen.

Henkilöt, joiden kyky tehdä äänestysmerkintä on oleellisesti heikentynyt, saavat käyttää apuna myös itse valitsemaansa avustajaa, ei kuitenkaan sellaista henkilöä, joka on ehdokkaana asianomaisissa vaaleissa tai joka on ehdokkaan puoliso, lapsi, sisarus tai vanhempi. Avustajan käyttäminen koskee sokeiden ja muiden vammaisten henkilöiden lisäksi myös henkilöitä, joille esimerkiksi äkillinen sairaus on aiheuttanut kyvyttömyyden tehdä äänestysmerkintä.

4.5.2 Miten avustajan tulee toimia?

Se, joka avustaa äänestäjää äänestysmerkinnän tekemisessä, on velvollinen tunnollisesti täyttämään, mitä äänestäjä osoittaa ja pitämään salassa äänestystoimituksessa saamansa tiedot. Avustaja ei missään tapauksessa saa suositella äänestäjälle, ketä ehdokasta tämän olisi äänestettävä.

Mikäli äänestäjä ei esimerkiksi vamman vuoksi kykene tekemään mitään merkintöjä tai mikäli hän osaa tehdä ainoastaan puumerkin, lähetekirjeeseen voidaan merkitä kohtaan "Äänestäjän allekirjoitus" esimerkiksi "Liisa Virtasen puolesta Matti Lahtinen".

4.5.3 Vaalitoimitsijan merkinnät

Vaalitoimitsijan on selvitettävä äänestäjän itsensä valitseman avustajan nimi ja merkittävä se äänestäjistä pidettävän luettelon kohtaan "Huomautuksia". Merkintä tehdään siis siinäkin tapauksessa, että ennakkoäänestyspaikassa kaikki ennakkoäänestykset merkitään äänioikeusrekisteriin eikä luetteloa muutoin pidetä. Luettelossa olevia tietoja on käsiteltävä siten, etteivät ne ole ulkopuolisten nähtävissä (esimerkiksi seuraavalle avustettavalle äänestäjälle ja/tai hänen avustajalleen).

4.6 Järjestyksen ylläpito

- Huolehdi siitä, että järjestys ennakkoäänestyspaikassa säilyy.
- Huolehdi siitä, että äänestäjien vaalivapaus ja vaalisalaisuus säilyy.

4.6.1 Yleistä

Vaalitoimitsijan on huolehdittava siitä, että järjestys ennakkoäänestyspaikassa ja sen välittömässä läheisyydessä säilyy moitteettomana ja vaalitoimitus sujuu

häiriöttä. Ennakkoäänestyspaikassa saapuvilla olevien on noudatettava niitä määräyksiä, joita vaalitoimitsija harkitsee tarpeelliseksi antaa. Järjestyksen säilymisessä tärkeä merkitys on myös ennakkoäänestyspaikan järjestyksellä.

Äänestysaikana on erityisesti valvottava, ettei ennakkoäänestyspaikassa tai sen välittömässä läheisyydessä pidetä puheita eikä julkipanna tai jaeta painettuja tai kirjoitettuja kehoituksia eikä millään tavalla vaikuteta tai yritetä vaikuttaa vaalivapauteen. Mikäli määräyksiä tässä suhteessa rikotaan tai yritetään rikkoa, vaalitoimitsijan on heti poistettava häiritsijä ennakkoäänestyspaikasta tai sen liepeiltä, tarvittaessa poliisin avulla.

Vaalitoimitsijan on tarvittaessa pidettävä huoli siitä, että äänioikeuttaan jo käyttäneet viipymättä poistuvat ennakkoäänestyspaikan äänestystilasta.

4.6.2 "Äänestyspöytäkirjan" pitäminen

Jos ennakkoäänestyksessä on tapahtunut jotakin sellaista, mikä on vaikuttanut toimituksen säännölliseen kulkuun (esimerkiksi jos toimitus on ylivoimaisen esteen takia ollut pakko keskeyttää tai muut mahdolliset erityistilanteet), vaalitoimitsijan on tehtävä siitä merkintä äänestäjistä pidettävään luetteloon (vaalilomake nro 7; liite 6). Tällainen merkintä tehdään äänestäjistä pidettävään luetteloon siinäkin tapauksessa, että ennakkoäänestyspaikassa kaikki äänestykset merkitään äänioikeusrekisteriin eikä luetteloa siten muutoin pidetä.

4.6.3 Äänestäjien lemmikkieläimet

Allergia-, iho- ja astmaliitto ry toimittaa vaalitoimitsijoiden käyttöön äänestyspaikkojen ulko-oviin tarkoitettuja A4-kokoisia julisteita. Julisteessa on koiran kuva ja teksti "Minä odotan ulkona, kun sinä äänestät". Julisteen suositus ei koske opaskoiria eikä liikuntavammaisten avustajakoiria. Vaalitoimitsijoita kehoitetaan ottamaan suositus tarkoituksenmukaisella tavalla huomioon.

Allergia-, iho- ja astmaliitto perustelee suositusta sillä, että näin voitaisiin estää eläinpiteelipölyn jääminen yleisiin tiloihin ja eläinallergisten äänestäjien ja vaaliviranomaisten oireiden paheneminen. Eläinpiteelipöly on voimakas herkistäjä, joka säilyy tiloissa pitkään ja pahentaa allergiaa tai astmaa sairastavien oireita.

4.6.4 Kuvaaminen ennakkoäänestyspaikalla

On mahdollista, että tiedotusvälineet, tai jopa yksittäiset äänestäjät, esittävät toivomuksen saada kuvata äänestämistä joillakin ennakkoäänestyspaikoilla. Vaalitoimitsijan on kussakin yksittäistapauksessa erikseen arvioitava, voidaanko

kuvaaminen sallia. Kuvaaminen ei mitenkään saa vaarantaa vaalisalaisuutta eikä järjestystä ennakköäänestyspaikalla.

Eduskunnan oikeusasiamies on päätöksessä 23.10.2007 (dnro 1107/2/07) katsonut, että vaalilautakunnan puheenjohtaja oli huomioon ottaen äänestyshuoneessa vallitsevan tilanteen voinut olla antamatta lupaa valokuvan ottoon äänestyspaikalla.

Vaalilain mukaan ennakköäänestys on järjestettävä siten, että vaalisalaisuus säilyy. Äänestyskopissa kuvaaminen ei ole sallittua. Vaalisalaisuuden ylläpitäminen äänestyspaikalla on äänestäjän oikeus ja velvollisuus. Vaalitoimitsija ei luonnollisesti voi kuitenkaan varmistua äänestäjän toimista äänestyskopissa.

4.6.5 Vaalikeräykset

Ne järjestöt, joille Poliisihallitus on myöntänyt rahankeräyslupan (ks. <http://vaalit.fi/vaaliviranomaiskirjeita-ja-muistioita>), voivat suorittaa rahankeräystoimintaa äänestyspaikalla edellyttäen, että keräys voidaan järjestää siten, etteivät vaaliviranomaiset joudu missään vaiheessa osallistumaan keräykseen liittyviin tehtäviin ja siten, ettei keräystoiminta häiritse äänestyksen toimittamista. Keräysjärjestelyistä ei saa syntyä äänestäjälle sellaista vaikutelmaa, että vaalikeräykseen osallistuminen olisi äänestämiseen liittyvä velvollisuus.

Keräystä toimittavalle lipasvartijalle ja lippaalle tulisi mahdollisuuksien mukaan järjestää ennakköäänestyspaikassa sopiva tila. Tämän tilan tulee olla riittävän etäällä varsinaisesta äänestystilasta, esimerkiksi toisessa huoneessa, jotta keräys ei häiritse äänestystä eikä äänestäjiä.

Mikäli ennakköäänestyspaikan olosuhteet ovat sellaiset, että keräystoimintaa ei voida järjestää lupaehtojen mukaisesti tai mikäli keräys ei suju sanottujen ehtojen mukaisesti, keräystä ei voida lainkaan toimittaa. Vaalitoimitsijan on kussakin yksittäistapauksessa ratkaistava asia.

Lippaan säilytyksestä vastaa lipasvartija. Mahdollisuutta lippaan yösäilytykseen lipasvartijan on tiedusteltava vaalitoimitsijalta. Yösäilytys on mahdollista vain, jos vaalitoimitsija antaa siihen luvan.

4.7 Lähetekuorten toimittaminen kunnan keskusvaalilautakunnalle

- Lajittele lähetekuoret 1) oman kunnan keskusvaalilautakunnalle osoitettuun ja 2) muiden kuntien keskusvaalilautakunnille osoitettuun.

- Toimita oman kunnan keskusvaalilautakunnalle osoitetut lähetekuoret keskusvaalilautakunnalle sen määrämällä (sen kanssa sovittavalla) tavalla.
- Huolehdi siitä, että muiden kuntien keskusvaalilautakunnille osoitetut lähetekuoret toimitetaan niille postitse viivytyksettä.

4.7.1 Yleistä

Vaalitoimitsijan tulee huolehtia siitä, että lähetekuoret lähetetään asianomaiselle kunnan keskusvaalilautakunnalle **heti**, kun se kunkin äänestyksen tapahtua on mahdollista.

Mikäli lähetekuoria ei voida jonakin ennakkoäänestyspäivänä poikkeuksellisesti lähettää ennakkoäänestyspaikasta edelleen saman päivän aikana, ne on säilytettävä ennakkoäänestyspaikassa yön yli kassaholvissa tai kassakaapissa tai muussa lukitussa paikassa.

Lähetekuorten on **ehdottomasti** oltava perillä keskusvaalilautakunnissa viimeistään vaalipäivää edeltävänä perjantaina ennen kello 19.

4.7.2 Lähetekuorten lajittelu

Vaalitoimitsijan on lajiteltava lähetekuoret ennakkoäänestyspaikassa kahteen ryhmään:

- oman kunnan keskusvaalilautakunnalle osoitetut lähetekuoret ja
- muiden kuntien keskusvaalilautakunnille osoitetut lähetekuoret.

Lajittelu on syytä tehdä sitä mukaa kuin lähetekuoria kertyy.

Lähetekuorten lajittelu on erittäin tärkeää, jotta lähetekuorten toimittaminen erityisesti oman kunnan keskusvaalilautakunnalle voi sujua ripeästi.

4.7.3 Lähetekuorten toimittaminen

Oman kunnan keskusvaalilautakunnalle osoitetut lähetekuoret

Lähetekuoret toimitetaan oman kunnan keskusvaalilautakunnalle siten kuin keskusvaalilautakunta määrää. Keskusvaalilautakunta ilmoittaa esimerkiksi puhelimitse vaalitoimitsijalle, mitä toimittamistapaa käytetään. Samaa

toimittamistapaa tulee noudattaa koko ennakkoäänestyksen ajan, ellei erityisestä syystä muuta johdu. Toimittamistavat ovat seuraavat:

- 1) keskusvaalilautakunnan edustaja hakee lähetekuoret ennakkoäänestyspaikasta jokaisen ennakkoäänestyspäivän päätteeksi tai muina sovittavina aikoina;

Keskusvaalilautakunnan edustajan on annettava vaalitoimitsijalle vapaa-muotoinen kuittaus lähetekuorten vastaanottamisesta. Kuittaukseen on merkittävä luovutettavien lähetekuorten lukumäärä, päiväys, kellonaika, ennakkoäänestyspaikan nimi sekä vaalitoimitsijan ja lähetekuorten hakijan allekirjoitukset. Lähetekuorten hakijan on varauduttava selvittämään henkilöllisyytensä vaalitoimitsijalle.

- 2) vaalitoimitsija tuo lähetekuoret keskusvaalilautakunnalle jokaisen ennakkoäänestyspäivän päätteeksi tai muina sovittuina aikoina;

Keskusvaalilautakunnan edustajan on annettava vaalitoimitsijalle vapaa-muotoinen kuittaus lähetekuorten vastaanottamisesta. Kuittauksessa on mainittava luovutettavien lähetekuorten lukumäärä, päiväys, kellonaika, ennakkoäänestyspaikan nimi sekä allekirjoitukset.

- 3) vain painavista syistä, esimerkiksi pitkien etäisyyksien vuoksi: vaalitoimitsija toimittaa lähetekuoret postitse.

Postitse toimittaminen tapahtuu sillä jakelutavalla, jota kunta tavanomaisestikin käyttää. Jos kunta on postilokeroasiakas, kunta yleensä noutaa itse saapuvan postinsa postin palvelupisteestä, jolloin lähetekuoret luovutetaan kunnalle tässä yhteydessä. Lähetekuori kuljetetaan postissa aina pikakirjeenä.

- 4) vaalitoimitsija toimittaa lähetekuoret keskusvaalilautakunnalle kuriirikuljetuksena (kunnan esimerkiksi Postilta tilaama erityispalvelu).

Muiden kuntien keskusvaalilautakunnille osoitetut lähetekuoret

Vaalitoimitsijan lakisääteisenä tehtävänä on huolehtia, että lähetekuoret toimitetaan ripeästi oikean kunnan keskusvaalilautakunnalle. Vaalitoimitsija huolehtii lähetekuorten toimittamisesta muiden kuntien keskusvaalilautakunnille joko niin, että

- 1) vaalitoimitsija postittaa kuoret itse tai
- 2) vaalitoimitsija toimittaa kuoret omalle keskusvaalilautakunnalle, joka sitten postittaa ne välittömästi eteenpäin.

Lähetekuorten postittamisesta

Lähetekuori kulkee postissa pikakirjeenä. Jos vaalitoimitsija toimittaa lähetekuoria eteenpäin postitse, hänen tulee huolehtia, että lähetekuoret jätetään postin kuljetettavaksi mahdollisimman pian kunkin ennakkoäänestyksen tapahduttua tai kunkin ennakkoäänestyspäivän päätteeksi. Mikäli tämä ei ole mahdollista viimeisenä ennakkoäänestyspäivänä tiistaina, kuoret tulee ehdottomasti jättää postitettaviksi viimeistään vaalipäivää edeltävänä keskiviikkona ennen asianomaisen postitoimipaikan viimeistä jättöaikaa. Oikeusministeriö toimittaa keskusvaalilautakunnille luettelon, johon on koottu kaikkien postitoimipaikkojen viimeiset jättöajat kunnittain. Keskusvaalilautakunta kopioi ja jakaa luettelon vaalitoimitsijoille.

Vaalitoimitsijoiden on aina käytettävä kaikissa lähetekuorten postituksessaan lähetekuorten kuittauslista -lomaketta (liite 7), johon vaalitoimitsija merkitsee kunakin päivänä postitettavien lähetekuorten määrän ja johon Postin edustaja merkitsee kuittauksen kuorten vastaanottamisesta. Samaa lomaketta käytetään koko ennakkoäänestyksen ajan. Lähetekuoria ei siis saa laittaa suoraan kirjelaatikoihin.

4.8 Vaalimateriaalin säilyttäminen ja palauttaminen

4.8.1 Vaalimateriaalin säilyttäminen yön yli

Ennakkoäänestykselle päivittäin varatun ajan päätyttyä vaalitoimitsijan on pantava ennakkoäänestysasiakirjat ja vaalitoimituksessa tarvittavat välineet varmaan talteen (ks. 4.3).

4.8.2 Vaalimateriaalin palauttaminen

Sen jälkeen, kun ennakkoäänestys on ennakkoäänestyspaikassa kokonaan päättynyt, vaalitoimitsijat palauttavat keskusvaalilautakunnalle vaalileimasimet, käyttämättä jääneet äänestysliput, ehdokaslistojen yhdistelmät, ehdokaskirjan, (täytetyt) ennakkoäänestäjistä pidetyt luettelot, lähetekuorten kuittauslista -lomakkeen sekä kaiken käyttämättömän vaalimateriaalin.

Vaalitoimitsijan vastuulla on, että lähetekuorten luovutuskuittauksia (ks. luku 4.7) säilytetään vähintään kolme kuukautta. Käytännössä keskusvaalilautakunta voi hoitaa luovutuskuittausten säilyttämisen vaalitoimitsijan puolesta.

5. MUITA OHJEITA

5.1 Oikeusministeriön vaalisivut

Oikeusministeriön vaalisivuilla www.vaalit.fi on muun muassa yleistietoa vaaleista, ohjeita äänestämisestä ja vaaliviranomaisten yhteystietoja.

5.2 Digi- ja väestötietoviraston äänioikeusrekisteriä koskeva päivystys

Digi- ja väestötietovirasto päivystää vaaliviranomaisten äänioikeusrekisteriä koskevia kyselyjä varten ennakkoäänestyksen aikana arkipäivisin kello 9–20 sekä viikonloppuna kello 9–18 puhelinnumerossa 0295 535 530.

Soittajan tulee kertoa päivystykseen sen henkilön **henkilötunnus**, jonka tietoja halutaan selvittää. Henkilötunnuksen perusteella Digi- ja väestötietovirastosta kerrotaan kysyjälle henkilön nimi, jolloin saadaan varmistetuksi, että käsillä on juuri keskusvaalilautakunnan tarkoittaman henkilön tiedot. Henkilötunnus on hyvä hakea esille asiapapereista jo **ennen soittoa** Digi- ja väestötietovirastoon.

Jos henkilötunnusta ei tiedetä, on kysyttävä henkilön nimellä. Tämä on huomattavasti hitaampaa, koska äänioikeusrekisterissä on lukuisia samannimisiä henkilöitä. Nimellä kysyttäessä on varauduttava kertomaan henkilöstä lisätietoja, esim. syntymäaika, kotikunta jne.

5.3 Oikeusministeriön palvelunumero äänestäjille

Oikeusministeriöllä on äänestäjiä varten maksuton palvelunumero 0800 9 4770 (suomenkielisille) ja 0800 9 4771 (ruotsinkielisille). Tarkoitus on, että äänestäjä voi tiedustella numerosta ennakkoäänestyspaikkojen osoitteita ja aukioloaikoja. Numerossa annetaan äänestäjän kysyessä myös keskeisimmät äänestysohjeet (henkilöllisyystodistus mukaan, ilmoituskortti mukaan jne.). Palvelu on tarkoitettu äänestäjille. Vaaliviranomaisen ei tule soittaa numeroon muutoin kuin poikkeustapauksissa.

5.4 Yhteystietoja

Kuntien keskusvaalilautakunnat:

- vaalit.fi -> yhteystiedot -> kuntien keskusvaalilautakunnat.

LIITE 1

Eräitä määraaikoja vuoden 2023 eduskuntavaaleissa

Vaalipäivä 2.4.2023

Ajankohta	¹	Toimija	Toimenpide	Vaalilaki
Elo-syyskuu 2021		Valtuusto	Kunnan keskusvaalilautakunnan asettaminen	13 § 1 ja 3 mom.
Elokuu 2022 viimeistään		Valtuusto	Äänestysaluejaon muuttaminen tarvittaessa ja muutoksesta ilmoittaminen Digi- ja väestötietovirastolle	8 § 1 ja 2 mom.
2.10.2022 aikaisintaan		Ehdokas	Ehdokkaan vaalirahoituksella katettavien eduskuntavaalien vaalikampanjan toteuttamiskulujen aiheutuminen alkaa	²
2.10.2022		Puolue	Eduskuntavaalien kampanja-aika alkaa	³
Marraskuu 2022 (hyvissä ajoin)		Valtioneuvosto	Kansanedustajien paikkojen jako vaalipiirien kesken [väestötietojärjestelmässä 31.10.2022 olevien tietojen mukaan]	6 §
Hyvissä ajoin		Aluehallintovirasto	Vaalipiirilautakuntien asettaminen	11 § 1 ja 2 mom.
Hyvissä ajoin		Valtioneuvosto	Asetus eduskuntavaaleissa ennakkoäänestyspaikkoina olevista Suomen edustustoista ja niiden toimipaikoista	9 § 1 mom. 2) kohta
Hyvissä ajoin		Kunnanhallitus	Kunnassa olevista yleisistä ennakkoäänestyspaikoista päättäminen	9 § 1 mom. 1) kohta
Hyvissä ajoin		Kunnanhallitus	Ennakkoäänestyspaikkoina olevien muiden kuin ympärivuorokautista hoitoa antavien sosiaalihuollon toimintayksiköiden määrääminen	9 § 1 mom. 3) kohta

¹ Järjestysnumero osoittaa, monentenako päivänä ennen tai jälkeen vaalipäivän toimenpide vaalilain (714/1998) mukaan on suoritettava.

² L ehdokkaan vaalirahoituksesta (273/2009) 2 § 1 mom.

³ Puoluelaki (683/2010) 8 § 3 mom.

Hyvissä ajoin		Kunnanhallitus	Vaalipäivän äänestyspaikoista päättäminen	9 § 3 mom.
Hyvissä ajoin		Kunnanhallitus	Vaalilautakuntien ja vaalitoimikuntien asettaminen	15 §
Maanantai 2.1.2023 aikaisintaan		Äänioikeutettu	Kirjeäänestysasiakirjojen tilaaminen alkaa	66 c §
Viipymättä kirjeäänestysasiakirjatilauksen vastaanoton jälkeen		Oikeusministeriö	Kirjeäänestysasiakirjojen lähettäminen asiakirjat tilanneelle	66 c § 4 mom.
Perjantai 13.1.2023 klo 12 viimeistään		Keskusvaalilautakunta	Keskusvaalilautakunnan yhteystietojen ilmoittaminen Digi- ja väestötietovirastolle vaalitietojärjestelmän kautta	13 § 4 mom.
Perjantai 13.1.2023 klo 12 viimeistään ⁴		Kunnanhallitus/keskusvaalilautakunta	Kunnan yleisten ennakoäänestyspaikkojen tietojen ilmoittaminen Digi- ja väestötietovirastolle vaalitietojärjestelmän kautta	9 § 4 mom.
Perjantai 13.1.2023 klo 12 viimeistään		Kunnanhallitus/keskusvaalilautakunta	Kunnan vaalipäivän äänestyspaikkojen tietojen ilmoittaminen Digi- ja väestötietovirastolle vaalitietojärjestelmän kautta	9 § 4 mom.
Hyvissä ajoin		Keskusvaalilautakunta	Tiedottaminen kunnan alueella olevista ennakoäänestyspaikoista ja vaalipäivän äänestyspaikoista	49 § 1 mom. ja 67 § 3 mom.
Hyvissä ajoin		Keskusvaalilautakunta	Vaalitoimitsijoiden määrääminen kotimaan yleiseen ennakoäänestyspaikkaan ja kotiäänestykseen	17 § 2 mom.
Hyvissä ajoin		Suomen edustuston päällikkö	Vaalitoimitsijan määrääminen ulkomailla olevaan yleiseen ennakoäänestyspaikkaan	17 § 2 mom.
Hyvissä ajoin		Suomalaisen laivan päällikkö	Vaalitoimitsijan määrääminen laivaäänestystä varten	17 § 2 mom.

⁴ Vaalilain mukainen viimeinen ajankohta olisi perjantai 10.2.2023, mutta oikeusministeriön kirjeestä 14.9.2022 VN/12272/2022 ilmenevästä syystä (jokaiselle äänioikeutetulle postitettavaan ilmoituskorttiin liitetään luettelo äänioikeutetun omassa vaalipiirissä olevista yleisistä ennakoäänestyspaikoista osoitteineen ja aukioloaikoineen) johtuen ilmoitukset tulee tehdä viimeistään 13.1.2023.

Hyvissä ajoin		Oikeusministeriö	Tiedottaminen yleisistä ennakkoäänestyspaikoista ja äänestysajoista niissä	49 § 3 mom.
Perjantai 10.2.2023 klo 24	51.	Digi- ja väestötietovirasto	Äänioikeusrekisterin tietojen määräytyminen	18 § 2 ja 3 mom.
Maanantai 13.2.2023 viimeistään	48.	Vaalipiirilautakunta	Päätös ehdokashakemusten vastaanottojärjestelyistä Päätöksestä on laadittava kuulutus, joka on annettava tiedoksi puolueiden ilmoittamille vaaliasiamiehille, pantava nähtäville vaalipiirilautakunnan kokoushuoneistossa ja julkaistava virallisessa lehdessä	34 §
Maanantai 13.2.2023 viimeistään	48.	Oikeusministeriö	Puoluekisteriin merkittyjen puolueiden ja niiden nimenkirjoittajien ilmoittaminen vaalipiirilautakunnille	32 §
Maanantai 13.2.2023 viimeistään	48.	Puolue	Vaaliasiamiehen ja hänen varamiehensä ilmoittaminen vaalipiirilautakunnalle	120 § 4 mom.
Keskiviikko 15.2.2023 viimeistään	46.	Digi- ja väestötietovirasto	Äänioikeusrekisterin perustaminen	18 § 1 mom.
Maanantai 20.2.2023	41.	Digi- ja väestötietovirasto	Äänioikeusrekisterin nähtävänäpidon aloittaminen Digi- ja väestötietoviraston määräämissä paikoissa	23 § 1 mom.
Tiistai 21.2.2023 ennen kello 16	40.	Vaaliasiamies	Ehdokashakemus sekä ilmoitus vaaliliitosta ja ilmoitus yhteislistasta annettava vaalipiirilautakunnalle	121 §, 123 § ja 125 § 1 mom.
Maanantai 27.3.2023	34.	Vaalipiirilautakunta	Ehdokashakemusten tarkastaminen ja mahdolliset huomautukset vaaliasiamiehille Puolueiden, yhteislistojen ja valitsijayhdistysten keskinäisen järjestyksen määrittäminen ehdokaslistojen yhdistelmää varten	36 § 37 §

Keskiviikko 1.3.2023 ennen kello 16	32.	Vaaliasiamies	Ehdokashakemuksen ja siihen liitettyjen asiakirjojen oikaiseminen ja täydentäminen tarvittaessa	38 §
Keskiviikko 1.3.2023 kello 16 jälkeen	32.	Vaalipiirilautakunta	Määräaikana saapuneiden ehdokashakemusten uudelleen käsitteleminen ja päätökset vaaliliittoja ja yhteislistoja koskevien ilmoitusten johdosta	39 §
Torstai 2.3.2023 ennen kello 12	31.	Vaaliasiamies	Puolueen tai valitsijayhdistyksen, jonka ilmoitusta vaaliliittoon tai yhteislistaan liittymisestä ei ole hyväksytty, ehdokashakemuksen peruutus	40 § 2 mom.
Torstai 2.3.2023 ennen ehdokaslistojen yhdistelmän laatimista	31.	Vaalipiirilautakunta	Ehdokashakemusten ratkaisemisen jälkeen tehtävät päätökset ehdokkaan jättämisestä pois ehdokaslistojen yhdistelmästä tai ehdokashakemuksen peruutuksen johdosta	40 §
Torstai 2.3.2023 viimeistään klo 16 aloitettavassa kokouksessa	31.	Vaalipiirilautakunta	Ehdokaslistojen yhdistelmän laatiminen	41 §
Ehdokaslistojen yhdistelmän laatimisen jälkeen		Vaalipiirilautakunta	Ehdokaslistojen yhdistelmien jalkelu	44 §
Torstai 2.3.2023	31.	Vaalipiirilautakunta	Ehdokkaista ehdokaslistojen yhdistelmässä olevien tietojen sekä lisäksi iän vaalipäivänä ja henkilötunnuksen merkitsemisen valtakunnalliseen ehdokasrekisteriin	43 § 2 mom.
Torstai 2.3.2023 aikaisintaan	31.	Kirjeitse äänestävä	Kirjeitse äänestäminen alkaa	66 d § 1 mom.
Ehdokaslistojen laatimisen jälkeen		Ehdokas	Vapaaehtoisen ennakkoilmoituksen toimittaminen Valtiontalouden tarkastusvirastolle vaalirahoituksesta ja vaalikampanjan kuluista	⁵
Torstai 9.3.2023 viimeistään	24.	Digi- ja väestötietovirasto	Ilmoituskorttien lähettäminen niille äänioikeutetuille, joiden osoite on tiedossa	21 § 4 mom.

⁵ L ehdokkaan vaalirahoituksesta 11 §

Keskiviikko 15.3.2023	18.	Vaalitoimitsija	Ennakköäänestys voidaan aloittaa suomalaisessa laivassa	47 § 1 mom.
Perjantai 17.3.2023 ennen kello 16	16.	Äänioikeutettu tai muu henkilö	Äänioikeusrekisteriä koskevan oikaisuvaatimuksen tekeminen Digi- ja väestötietovirastolle	24 § 1 mom.
Maanantai 20.3.2023 viimeistään	13.	Digi- ja väestötietovirasto	Oikaisuvaatimuksen ratkaiseminen	25 § 1 mom.
Viipymättä Digi- ja väestötietoviraston päätöksen jälkeen		Digi- ja väestötietovirasto	Oikaisuvaatimukseen annetun päätöksen antaminen tiedoksi asianosaisille ja, jos päätös sisältää sen, että henkilö otetaan äänioikeusrekisteriin, ilmoituskortin lähettäminen	25 § 2 mom.
Tiistai 21.3.2023 ennen klo 12:ta	12.	Digi- ja väestötietovirasto	Oikaisuvaatimuksen ratkaisusta mahdollisesti aiheutuvat muutokset äänioikeusrekisteriin	25 § 1 mom.
Tiistai 21.3.2023 ennen klo 12:ta	12.	Digi- ja väestötietovirasto	Itseoikaisuina tehdyistä päätöksistä aiheutuvien merkintöjen tekeminen äänioikeusrekisteriin	26 § 1 mom.
Viipymättä edellä mainittujen päätösten jälkeen		Digi- ja väestötietovirasto	Digi- ja väestötietoviraston itseoikaisuna tehdyn päätöksen toimittaminen tiedoksi asianosaiselle ja ilmoituskortin lähettäminen	25 § 2 mom. sekä 26 § 2 ja 3 mom.
Viimeistään seitsemäntenä päivänä siitä päivästä, jona asianosainen on saanut päätöksen tiedoksi tai päätös on julkaistu virallisessa lehdessä		Oikaisuvaatimuksen tekijä	Valitus hallinto-oikeudelle Digi- ja väestötietoviraston päätöksestä, jolla oikaisuvaatimus on hylätty tai jätetty tutkimatta, ja valitus Digi- ja väestötietoviraston päätöksestä, jolla henkilö on 26 §:n 2 momentin nojalla on merkitty äänioikeusrekisteriin äänioikeutta vailla olevaksi	27 § 1 mom.
Tiistai 21.3.2023 klo 12 lukien	12.	Digi- ja väestötietovirasto	Äänioikeusrekisteri on lainvoimainen	28 § 1 mom.
Tiistai 21.3.2023 ennen kello 16 viimeistään	12.	Äänioikeutettu, joka haluaa kotiäänestyksen	Ilmoittautuminen kunnan keskusvaalilautakunnalle	55 §
Keskiviikko 22.3.2023	11.	Vaalitoimitsijat, vaalitoimikunta	Ennakköäänestyksen aloittaminen kotimaassa ja Suomen	47 § 1 mom.

			edustustoissa sekä kotiaänestysten aloittaminen	
Lauantai 25.3.2023	8.	Vaalitoimitsijat	Ennakkoäänestysten lopettaminen ulkomailla	47 § 1 mom.
Tiistai 28.3.2023	5.	Vaalitoimitsijat, vaalitoimikunta	Ennakkoäänestysten lopettaminen kotimaassa ja kotiaänestysten lopettaminen	47 § 1 mom.
Keskiviikko 29.3.2023 kello 18 alkaen ⁶	4.	Oikeusministeriö	Vaaliluetteloiden tulostaminen äänioikeusrekisteristä äänestysalueittain ja niiden toimittaminen kuntien keskusvaalilautakunnille	71 § 1 mom.
Perjantai 31.3.2023 ennen klo 19	2.	Kirjeitse äänestävä	Kirjeäänestysasiakirjojen oltava perillä asianomaisen kunnan keskusvaalilautakunnassa	66 e § 3 mom.
Perjantai 31.3.2023 kello 19	2.	Keskusvaalilautakunta	Ennakkoäänestysasiakirjojen ja kirjeäänestysasiakirjojen tarkastaminen siten, että perjantaina ennen kello 19 saapuneet ennakkoäänestysasiakirjat ehditään käsitellä	63 § 1 mom. ja 66 g § 1 mom.
Kirjeäänestysasiakirjojen tarkastamisen jälkeen		Keskusvaalilautakunta	Kirjeäänestyksessä annettujen äänestyslippujen leimaaminen ja uudelleen kuorittaminen	66 g § 3 mom.
Lauantai 1.4.2023 viimeistään	1.	Ehdokas	Vapaaehtoisen ennakkoilmoituksen toimittaminen Valtiontalouden tarkastusvirastolle vaalirahoituksesta ja vaalikampanjan kuluista	⁷
Sunnuntai 2.4.2023 kello 9–20	VP	Vaalilautakunta	Vaalipäivän äänestys	68 §, 107 § 1 mom. ja 189 § 1 mom.
Sunnuntai 2.4.2023 aikaisintaan kello 10	VP	Vaalipiirilautakunta	Ennakkoäännten (ml. kirjeäännten) laskeminen	86 § 1 mom.
Sunnuntai 2.4.2023 kello 20 jälkeen	VP	Vaalilautakunta	Alustava ääntenlaskenta	78 §

⁶ Tulostamisen valmistelujen vuoksi äänioikeusrekisteri suljetaan käyttäjiltä tuntia ennen vaalilain 71 § 1 momentissa säädettyä määräaika.

⁷ L ehdokkaan vaalirahoituksesta 11 §.

Maanantai 3.4.2023 viimeistään kello 12	1.	Vaalipiirilautakunta	Vaalipäivänä annettujen äänten tarkastuslaskenta	87 § 1 mom.
Keskiviikko 5.4.2023 viimeistään kello 18 aloitet- tavassa kokouksessa	3.	Vaalipiirilautakunta	Vaalien tuloksen vahvistaminen ja julkaiseminen, valtakirjojen laatiminen ja toimittaminen eduskuntaan annettavaksi vali- tuille sekä tiedottaminen vaa- lien tuloksesta	94 §
Sunnuntai 16.4.2023 viimeistään		Ehdokas	Ehdokkaan vaalirahoituksella katettavien eduskuntavaalien vaalikampanjan toteuttamisku- lujen aiheutuminen päättyy	⁸
Sunnuntai 16.4.2023 viimeistään		Puolue	Eduskuntavaalien kampanja- aika päättyy	⁹
Vaalien tuloksen tultua lain- voimaiseksi		Oikeusministeriö	Arkistotulosteiden ottaminen äänioikeusrekisteristä	29 § 3 mom.
Arkistotulosteiden ottamisen jälkeen		Digi- ja väestötietovi- rasto	Äänioikeusrekisterissä olevien tietojen hävittäminen	29 § 3 mom.
Maanantai 5.6.2023 viimeis- tään		Kansanedustaja ja va- raedustaja	Vaalirahoitusilmoituksen teke- minen Valtiontalouden tarkas- tusvirastolle	¹⁰
Viimeistään 2.1.2024 ja vaali- kauden kaikkina vuosina tar- vittaessa		Kansanedustaja ja va- raedustaja (tarvitta- essa)	Jälki-ilmoituksen toimittaminen vaalirahoituksesta Valtiontalou- den tarkastusvirastolle	¹¹

⁸ L ehdokkaan vaalirahoituksesta 2 § 1 mom.

⁹ Puoluelaki 8 § 3 mom.

¹⁰ L ehdokkaan vaalirahoituksesta 5 ja 8 §.

¹¹ L ehdokkaan vaalirahoituksesta 11 a §.

*** 23.3.2023 091E28 Helsinki ***

LÄHETEKIRJE
FÖLJEBREV

Äänestäjä Väljare
VIRTANEN
VILLE TAPANI

Vastaanottaja Mottagare
091 007B
HELSINGIN KAUPUNGIN
KESKUSVAALILAUTAKUNTA
KAISANIEMENKATU 3 B 16, 3. KERROS
00100 HELSINKI

Henkilötunnus tai syntymäaika Personbeteckning eller födelsetid
010180-123X

Nykyinen osoite Nuvarande adress

Vaaliviranomainen täyttää Fylls i av valmyndigheten

Todistan, että äänestys on tapahtunut vaalilaissa säädetyin tavoin.
Jag intygar, att röstningen försiggått på det sätt som stadgas i vallagen.

Aika ja paikka Tid och ort
/ 202

Vaalitoimitsijan/Vaalitoimikunnan puheenjohtajan allekirjoitus
Valförrättarens/Valbestyrelsebs ordförandes underskrift

Tuula Roos

Äänestäjä täyttää Fylls i av väljaren

Olen itse vaalisalaisuuden säilyttäen täyttänyt äänestyslipun
ja sulkenut sen leimattuna vaalikuoreen.
Jag har själv med bevarande av valhemligheten ifyllt
röstsedeln och inneslutit den avstämplad i valkuvertet

Äänestäjän allekirjoitus Väljarens underskrift

Ville Virtanen

LÄHETEKIRJE
FÖLJEBREV

Äänestäjä Väljare
LESKINEN
HELMI MARJATTA

Vastaanottaja Mottagare
KITEEN KAUPUNGIN
KESSKUSVAALILAUTAKUNTA
KITEENTIE 25
82500 KITEE

Henkilötunnus tai syntymäaika Personbeteckning eller födelsetid
170260-011R

Nykyinen osoite Nuvarande adress
HOVINTIE 25
82500 KITEE

Vaaliviranomainen täyttää Fylls i av valmyndigheten

Todistan, että äänestys on tapahtunut vaalilaissa säädetyin tavoin.
Jag intygar, att röstningen försiggått på det sätt som stadgas i vallagen.

Aika ja paikka Tid och ort
2313 12023

Vaalitoimitsijan/Vaalitoimikunnan puheenjohtajan allekirjoitus
Valförrättarens/Valbestyrrelsens ordförandes underskrift

Kiteen kunnanvirasto Raili Ketonen

Äänestäjä täyttää Fylls i av väljaren

Olen itse vaalisalaisuuden säilyttäen täyttänyt äänestyslipun
ja sulkenut sen leimattuna vaalikuoreen.
Jag har själv med bevarande av valhemligheten ifyllt
röstsedeln och inneslutit den avstämplad i valkuvertet

Äänestäjän allekirjoitus Väljarens underskrift
Helmi Leskinen

59

Lähetäjä
Digi- ja väestötietovirasto
Lintulahdenkuja 2 D
00530 HELSINKI
FINLAND
puh. 0295 536 220

Vastaanottaja
Tavallinen
Tiina Marita
Hernetie 25
01300 VANTAA
FINLAND

Vaalipiiri, jossa sinulla on äänioikeus
Uudenmaan vaalipiiri

Kunta, äänestysalue sekä vaalipäivän äänestyspaikka
Vantaa
312 Tikkurila
Vantaan opistotalo
Lummetie 5

Vaalipäivän äänestysaika
2.4.2023 klo 9.00 - 20.00

Tietolähde: Väestötietojärjestelmä 10.2.2023

Ilmoitus äänioikeudesta eduskuntavaaleissa

Sinulla on äänioikeus sunnuntaina 2.4.2023 toimitettavissa eduskuntavaaleissa tässä ilmoituksessa mainitussa vaalipiirissä.

Voit äänestää **joko vaalipäivänä** tässä ilmoituksessa mainitussa äänestyspaikassa **tai ennakköäänestysaikana** missä tahansa yleisessä ennakköäänestyspaikassa kotimaassa tai ulkomailla taikka tietyn edellytyksin laitos- tai kotiaänestyskäsessä. Jos asut tai oleskelet ulkomailla ennakköäänestyksen ja vaalipäivän ajan, voit vaihtoehtoisesti äänestää kirjeitse ulkomailta. Tarkemmat äänestysohjeet löytyvät kääntöpuolelta.

Sinun on todistettava henkilöllisyytesi äänestäessäsi.

Ennakköäänestyksen ajanjakso.
Ennakköäänestyspaikka voi olla avoinna lyhyemmän ajan.

Suomessa 22. - 28.3.2023 ja
ulkomailla 22. - 25.3.2023

Yleiset ennakköäänestyspaikat aukioloaikoiheen

www.vaalit.fi ja tämän ilmoituksen liite

Ennakköäänestyksen lähetekirje

Täytetään ennakköäänestyspaikassa ja vain silloin, kun tätä ilmoitusta käytetään lähetekirjeenä.

Ennakköäänestäjä

Tavallinen
Tiina Marita
Hernetie 25
01300 VANTAA
FINLAND

Vaaliviranomainen

092 312 puh. 040 514 9558
Vantaan kaupungin keskusvaalilautakunta
Asematie 7
01300 VANTAA
FINLAND

Ennakköäänestyksen vaalivirkailija täyttää
Todistan, että ennakköäänestys on tapahtunut
vaalilaissa säädetyn tavoin.

Päiväys
23 /3 2023
Ennakköäänestyspaikan nimi tai
laitosäänestyksessä kunnan nimi
Vantaa-info/Dixi

Vaalivirkailijan allekirjoitus
Olli Suominen

Ennakköäänestäjä täyttää
Olen itse vaalisalaisuuden säilyttäneen täyttännyt
äänestyslipun ja sulkenut sen leimattuna vaalikuoreen.

Henkilötunnus tai syntymäaika
120345-1234

Äänestäjän allekirjoitus
Tiina Tavallinen

Luettelo ennakolta äänestäneistä
Förteckning över dem som röstat på förhand

Sivu nro
Sida nr

Ennakoäänestyspaikka
Förhandsröstningsställe Asikkalan Kunnanvirasto
Äänestäneiden lukumäärä
Antalet röstande 5
joista miehiä
varav män 2

[illegible]

Vaalilomake nro 7
Valblankett nr 7

VAALITOIMITSIJA TAI VAALITOIMIKUNTA TÄYTTÄÄ – IFYLLS AV VALFÖRRÄTTAREN ELLER VALBESTYRELSEN

Huomautuksia Anmärkningar	Alma Kelhun avustajana toimi Veikko Järvinen.
Äänestäjien itse valitsemat avustajat Biträden som utsetts av de röstande	Kaikki muut äänestykset merkitty äänioikeusrekisteriin.

VAALITOIMIKUNTA TÄYTTÄÄ – IFYLLS AV VALBESTYRELSEN

Ennakköäänestyspäivät ja kellonajat Dagar och klockslag för förhandsröstningen	
Vaalitoimikunnan puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja jäsen Valbestyrelsens ordförande, viceordförande och medlem	
Varajäsenet Suppleanter	
Allekirjoitukset Underskrift	☐ Luettu ja tarkastettu Uppläst och justerat Vaalitoimikunnan puheenjohtaja Valbestyrelsens ordförande
	Vaalitoimikunnan jäsen Valbestyrelsemedlem

LÄHETEKUORTEN KUITTAUSLISTA
Kuittauslista postin kuljetettavaksi jätetyistä
ennakkoäänestyksen läheteuorista

Lähettäjä
Rantasalmen (kunnan/kaupungin)

Ennakkoäänestyksen vaalitoimitsija	☒
Vaalitoimikunta	☐
Keskusvaalilautakunta	☐
Ulkoasiainministeriö	☐

Lähetysten vastaanottotoimipaikan

nimi: 58900 | Rantasalmi
Postinumero Toimipaikka

Postituspäivämäärä	Lähetekuorien lukumäärä	Postin kuittaus päiväys
<u>22 / 3 / 23</u>	<u>15</u> kpl	<u>Armi Kaunetsalo 22.3.2023</u>
<u>22 / 3 / 23</u>	<u>12</u> kpl	<u>Armi Kaunetsalo 22.3.2023</u>
<u>23 / 3 / 23</u>	<u>10</u> kpl	<u>Armi Kaunetsalo 23.3.2023</u>
<u>23 / 3 / 23</u>	<u>9</u> kpl	<u>Armi Kaunetsalo 23.3.2023</u>
<u>24 / 3 / 23</u>	<u>9</u> kpl	<u>Armi Kaunetsalo 24.3.2023</u>
<u>24 / 3 / 23</u>	<u>11</u> kpl	<u>Armi Kaunetsalo 24.3.2023</u>
<u>24 / 3 / 23</u>	<u>21</u> kpl	<u>Armi Kaunetsalo 24.3.2023</u>
<u>/ /</u>	<u></u> kpl	<u></u>

Lähettäjä merkitsee päivittäin tähän listaan läheteuorten kappalemäärän. Posti antaa lähetysten vastaanotosta kuittauksen (nimi ja päiväys tai päivämääräleima).
Kuorissa on "postikuori"-maksumerkintä, jolloin kirjelähetysten lähetyslistaa postittaessa ei käytetä.

Vänd

OHJE ÄÄNESTÄJÄLLE

Kirjoittakaa äänestyslipussa olevaan ympyrään ehdokkaanne numero, ei mitään muuta!

Numeroesimerkit:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

Jos äänestyslippunne menee pilalle väärän tai sotkuisen merkinnän takia, voitte pyytää vaalivirkailijalta uuden äänestyslipun. Pilalle mennyt äänestyslippu revitään vaalivirkailijan nähden.

Oikeusministeriö

INSTRUKTIONER TILL VÄLJAREN

Skriv i cirkeln på röstsedeln numret på Er kandidat, inget annat!

Siffermallar:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

Om Er röstsedel förstörs på grund av felaktig eller suddig anteckning, kan Ni få en ny röstsedel av valfunktionären. Den förstörda röstsedeln ska rivas i valfunktionärens närvaro.

Justitieministeriet

LIITE 9

Äänestyspaikkojen esteettömyyden tarkistuslista

01/2021

1. Saapuminen äänestyspaikalle

- Sijaitseeko äänestyspaikka hyvien kulkuyhteyksien päässä ja onko julkisen liikenteen pysäkki lähellä äänestyspaikkaa?
- Pääseekö saattoliikenne, mm. invataksit, sisäänkäynnin lähelle?
- Onko äänestyspaikan lähellä esteettömiä pysäköintipaikkoja (leveys 3600 mm ja pituus 5000 mm)?
- Onko kulkureitti sisäänkäynnille opastettu?
- Onko kulkureitti sisäänkäynnille helposti havaittava, tasainen, kovapintainen ja luistamaton?
- Ovatko kulkureitin kaltevuudet korkeintaan 5 % (1:20)?

2. Sisäänkäynti

- Onko esteettömät reitit äänestyspaikalla opastettu selkeästi?
- Onko sisäänkäynnin portaan rinnalla luiska, jonka kaltevuus enintään 8 % ja leveys vähintään 900 mm.
- Onko portaissa ja luiskissa molemmin puolin käsijohteet?
- Onko ulko-oven edessä tasanne vähintään 1500 mm x 1500 mm?
- Onko ulko-oven avautumispuolella vähintään 400 mm vapaa tila, jonka pyörätuolinkäyttäjä tarvitsee ovea avatessaan?
- Onko ulko-oven leveys vähintään 850 mm ja kynnyksen korkeus enintään 20 mm?
- Onko ovi automaattisesti aukeava tai muuten kevyttoiminen (avaamiseen tarvittava voima enintään 10 N eli 1 kg)?
- Onko sisäänkäynnin kurumatossa tai -ritilässä enintään 10 mm x 30 mm rakoja ja onko maton tai ritilän aiheuttama tasoero korkeintaan 20 mm?
- Onko tuulikaapin syvyys ja leveys vähintään 1500 mm, jos molemmat ovet avautuvat tuulikaapista poispäin?
- Onko tuulikaapin leveys vähintään 1500 mm ja syvyys vähintään 2300 mm, jos toinen ovista aukeaa tuulikaapin sisään?

3. Äänestyspaikka

- Onko äänestyspaikalla vähintään yksi äänestyskoppi, jossa voi istuen täyttää äänestyslipun pöydän ääressä? Onko äänestyskopin pöydän (korkeus 750–800 mm) alla polvitila, jonka vähimmäismitat ovat leveys 800 mm, syvyys 600 mm ja korkeus 670 mm? Tai onko äänestyspaikalla korkeussäädettäviä pöytiä?
- Onko äänestyskopeissa häikäisemätön ja riittävä (500–750 luxia kirjoitustasolla) valaistus.
- Onko äänestyspaikalla istuimia, joissa äänestäjät voivat tarvittaessa levätä?
- Onko ennakoäänestyspaikalla ja varsinaisella vaalipaikalla vaaliavustajaksi nimetty henkilö?
- Jos vaalivirkailijoissa on apuvälineen käyttäjiä, tarvitaan äänestyspaikalla esteetön wc-tila.

EDUSKUNTAVAALIT

2.4.2023

Ennakkoäänestys:

Suomessa 22.–28.3.2023

Ulkomailla 22.–25.3.2023

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET
